“شۆن و جۆرەکانی شۆن لە ئەمانی) بەرگاوە(دەشاد کاوانی” … لێکۆڵینەوەی: ژاڵە کمال

پێشەکی

ئەمان وەك ژانرێکی نوێ جیهانی نوسین بەگشتاوە و تەماركردنی سەربردە درك پێنەکراوەکانی مرۆڤ، قورسایی و بارستایەکی فراوان و پانتایی ئەدەبیاتی جیهانی داگیرکردوە، ئەو ژانرە کەمەك ڕەگەز، شوێنیش بە بەردەوامی لە گشاندایە بەپی جووڵەی مرۆڤ تیایدا ئەو جووڵەیی، کە کات سازی دەکا و دەیخاتە سەر شۆن جیهانی ئەمان دنیای گشت ئەو گشانیە، ئەو هەموو گیان و ململانێیە پێویستی بە ڕەکخستن هەیە، بەشێوەیەك کە چێژ و جوانیەك ببەخشێ.
شۆنیش وەکوو خەسڵەت و ڕەگەزی سەرەکی پێکهاتەی ئەمان سەیر دەکرێ بەمش چیرێك و ڕووداو و گشانەوەکانی ناخی نووسەر لە جوغیزدا دەسوڕنەوە هەر چەندە نووسینی ئەمان لە زمانی کوردییدا درەنگ وەخەکەوت. بەڵام لەگەڵ هاتنی تەوژمی ئەدەبیاتی ئەژئاوا ئەمانیش بنچی خۆی لەنێو وێژەی کوردی داکوتاوە بووە بەشێك لە پێکهاتەی ئەدەب و نووسین
ئەوەی مەبەستە .
دیاری کردنی شۆن و گرنگی لە نوسینەوە لە نێو ئەمانەکانی کوردییدا، بەرگاوە بە نمونە وەك خەشوێستی بە خاك و نیشتیمان و دەرخستەی ناسرییەکانە لەسەر زەدو جوگرافیای ژیان کردنە لە ئەمانی کوردییدا. بەتایبەتی دەست نیشان کردنی شۆن لەناو ئەمانی (بەرگاوە) ی دەشاد کاوانی وەك نوێترین ئەمانی کوردی زەر بە ڕووبی دەردەکەوێت کە ئەمانووس توانیوێتی خاکانی ناکۆکی و سنوورە دەستکردەکانی مرۆڤ و ژان و ئازارەکانی نێتوەیەك لە ڕگای دیاری کردنی شۆنەکانی ناو ئەمانەکان بخاتە ڕوو .

ئامانج

بریتیە لە بەرجەستەکردنی شۆن و جۆرەکانی شۆن و دەستنیشانکردنی شۆنەکانی ناوئەمانەکە کە نووسەر بەکاری هێناون بە هەموو

جۆرەکانی.

پێکهاتە

پێك دێت لە پێشەکی و دوو بەش و ئەنجام و لیستی سەرچاوە لە بەشی یەکەمدا (شوێن و جۆرەکانی)، کە بەشە پراکتیکییەکەیە بەشی دووەم کە پێك دێت لە دەستنیشانکردنی شوێنەکانی ناو ڕەمانی (بەرگاوە) بەشە تیۆرییەکەیە بەشەکیتریش پێك دێت لە کورتەی ڕەمانەکە.

شوێن:

شوێن، وەك قەوارە و چوارچێوە، لە ژیانی مرۆڤ دا بەهایەکی گەورە و خاسیەتی خۆی هەیە، شوێنەکانیش هەمە جۆرن. سەیرش نیە، کە شوێن ڕەنگی وا گەورە و بەرچاو لە ژیانی مرۆڤ دەبینێ، چونکە هەر لەو کاتەوە ژیانی، تا ئەو کاتەوەی کە ((مندالدانی دایکی دەبێتەشوێنێك بۆ پێکهێنانی بایەلۆجی و ژیانی، تا ئەو کاتەی لەگەل ژان ئەو کۆرپەلەیە دێتە ناو جیهانی بوونی دەرەکی. ئەو کاتەش بەشکە دەبێتە ئۆشوێنەی، کە هەست و هۆشی تێدا دەکرێتەوە لەهەر پێنج هەستەکەدا، لە دوای قۆناغی بەشکەش لایەنی شوێن بە شۆیەکی ڕوونتر بەدیار دەکەوێت لەماڵ و کۆمپان و قوتابخانە و سینەما و گازینۆ وشوقام، چ لە شاربێ یان گوند یان بیبان تەنانەت لە دەریا و ئاسمانیش)) مرۆڤ لەهەرشوێنك لە دایك بوێت و تێیدا گەورە بێت خۆشویستییەکی بەهێز بەم شوێنەی دەبەستێتەوە، شوێن ((ئەوزەمینەیە، کە ئەم بنیاتەی لەسەر بەرزدەکرێتەوە)) کە ناتوانێ دەستبەرداریی لێبکرێ. هەروەها شوێنیش بە مرۆڤەوە لکاوە مرۆڤ بەبێ شوێن ناناسرێتەوە و شوێنیش شانەی نواندنەکانی مرۆڤ هەر لە سەرەتای بونیەوە تاکومردنی، شوێن ئەوجیهانە دەرکییە، لە سەرەتای بونیەوە تاکو مردنی. شوێن ئەوجیهانە دەرکییە، کە هەستکردن بە شتەکان تیایدا قەوارە دەگرێ و چێنیەتی هەسوکەوتکردن و گونجان و نەگونجان لەگەل یەکتری دەبینرێ، چەمکی شوێن و ڕەنگ گرنگەکەی لە ژیانی مرۆڤ بە گۆشەکردنی پەرە دەسێنێ، هەر کاراکتەرێك لەناو ڕەماندا شوێنەکی تایبەت بەخۆی هەیە، لەیەوە دەست پێدەکات و پەرەدەسێنێ و کاریگەری شوێنەکەی لەسەر دەبێ و لەوانیە هەر لەم شوێنەش کۆتای دێت، ((شوێن، مەبەندی ڕووداوە و ناسنامە بە کارەکتەر دەبەخشێ و هەستکردنیشە بەئامانجی ژیان)) شوێن تووخمەکی سەرەکییە لە بنیاتی کاری گێڕانەوە، شوێن لە ڕەماندا بەکاردێت کە وەك شانەیەك وایە کە تێدا هەموو ڕووداوەکانی پیشانی خوێنەر دەدات. شوێنەکانیش ڕاستەوخۆ یان بەشێوەی ناڕاستەوخۆ تێکڕا بە (مۆغزا) ی ڕەمان دەبەخشێ. بەیەکەوە فزایەك

وایە کە هەموو ڕۆژگارێکانی ژیان دەگرێتەخۆ. لە نەوانیاندا ووداوەکان و کەسایەتی و ئاو پێوەندییەی لەنەوانیاندا ئاو کێش و هەواڵیان پێ دەبەخشێت کەتیا ووددات. کە ئاو فەزایەی کە لە ژیاندا شۆن دروستی دەکات دەبێت بە تابڵێك واتا تابلۆکە دروست دەکات. شۆن لە ژیاندا ((ڕۆگەزێکی زیاد نیە.
شۆن گەلێ شێوە وەردەگرێت گەلێ واتا دەگرێتەخۆ. بەڵکو لەهەندێ کاتدا لەوانیە ببێتە ئامانج لە نەبوونی کارەکەدا بێ گشتی)) ئاگەرسەیری بکەین کە پێوەندی شۆن، بەتەکنیکی وەسفی کاتاوە، دەتوانین بڵێین کە شۆن بە توخمێکی تەواوکەری کات لەو ژیاندا دەبینرێت کە هەردوکیان بەیەکەوە. ئاو جێگانە دروست دەکەن کە کارەکتەر و ووداو تیایدا سەر هەڵدەدەن پەردەسڕنە، کەواتە شۆن لەگەڵ کات دا پێوەندییان بە یەکەوە هەیە شۆن تەنیا ئاوە نیە لە خولگەماندا و بەس، بەڵکو لە ژوورەوەشمان دا (جێ) هەیە. کە لەگەڵ سەرگوزشتە و گرفت و ئاستەنگەکاندا جێگیر دەبێت. کەواتە شۆن تەنها ئاو شۆنە نیە کە تەنیا نشتەجێ دەبە بەڵکو هەندە جار نیشتیمانێك دەگرێتە یاخودژورێك دەگرێتەوە وەکوو لە ژیان دا ووو دەدات پەردەسڕنەت. هەرچەندە گەڵانەوە زیاتر پێوەستە بە کاتاوە لە ناو ژیاندا بەڵام ((شۆنی ژیانیش گرنگییەتی مەزنی هەیە هیچ کەمتر نیە لە بەهای کات)) هەرچەندە ژیان بە پلەی یەکەم هونەرێکی زەمنییە بەڵام وەك ئاماژەمان پێکرد لە هونەرەکان شێوەکاریش دەچێت لە ووی پێکهاتەی شۆنییەوە ((لەبەر پێوەست بوونی شۆن بە تەکنیکی وەسفی کاتی. ئاوە دەتوانرێت شۆن وەك ڕۆگەزێکی پاشکەیین کاتی ژیان بهێنریت. بە مەرجێك ئاوە لە بەهاکەی کەم نەکاتاوە)) بەتین بوونی ئام پێوەندییەی نەوان کات و شۆن زەر جار وای لێدیت کە ((بەکارهێنانی شۆن بەبە ئاوەی زەمەن بگرێتەوە یاخود کات بەکاردێت لە توژینەوەی کارەکی گیانەوەی بەبە ئاوەی چەمکی شۆن تیا سەرهەڵبدات شتێکی مەحاڵ) یەکەك لە توخمە گرنگەکانی ژیان شۆنە کە ناکرێت بەبە هەبوونی شۆن باسی کارەکتەر و ووداو بکەین چونکە شۆن لە خۆگری کارەکتەر و ووداوەکانە هەر لەبەر ئاوشە لە تیاری ژیخنەیی ژیاندا بایخێکی زەر بە شۆن دراوە لە ژیانی کلاسیکیدا شۆن تەنیا شانۆی ووداوە جووڵەی کەسەکانی تێدادەبینین. بەڵام لەژیانی نوێدا شۆن تەواوکەری ووداوە زەرجاریش ڕۆڵی کارەکتەری سەرەکی لە ژیاندا بگرێت. کاتێك کە باس لەنەوان شۆن دەکرێت یاخود لەفەزای ژیان دەکرێت مەبەستی لەو هەموو شۆنانەیە کە ووداوەکانی تیا ووددات ((وەسف کردنی شۆن و پێکهاتەکانی و ئاوشتانەی کە دیانگرێتەخۆ. هەر لەوکاتێدا وە سفی خودی کەسایەتیەکە دادەندرێت چونکە شتەکان

مژوەکەیان پەیوەستە بە مژوی کەسایەتیەکانەوە. چونکە ئادەمیزاد بە تەنیا یەک یەک دروست ناکات. کەس و کەسایەتی هەمان ئەمە خودی خەمان تەنیا تاکەک دروست ناکات. تەنیا جەستەیەک. بەکو جەستەیەک بە جل داپۆشراوە. چەکدار ئامادە..... ئادەمیزادی ئاستەقینە پێکدەت لە جەستە و ئەو شتانەی کە تایبەت بە گۆزی مرۆڤەوە هەروەک چۆن هێلانەی تایبەتە بەم جۆرە مێلانە)) شوێن دەبەتە زەمینەی سەرهەلدانی ووداوەکان لە شوێنێک ووداوەکان ئەو شوێنە تایبەتمەندی دەدات بە ووداوەکە، چونکە شوێن شانەی ووداوە نووسەر پێویستە لە زەینی خەیدا زانیاریەکی تەواو دەربارەی ئەو شوێنە بزانێت کە دەبەتە زەمینەی ووداوەکە. شوێن هەندە جار ناوەکی بابەتەکە ئاشکرا دەکات، چونکە شوێن ووداوە بە بوونی یەکتری مەحالە.

جۆرەکانی شوێن:

بنیاتی شوێن لە کورتە چیرۆکدا بە هەمەرەنگی جیادەکرێتەوە، چونکە تەنیا شوێنێک تیدا باسناکرێن، ئەگەر ناوی دێێک بهێنرێت با دەکە بچووکیش بێت، لە چوارچێوەی دەدا چەندین شوێنی دیکە دێنە بەرچاو لەوانە: خانوەکان و کۆڵان و باخچە و سەر بیری ئاو و شوێنی جووت و کادین و پاڕێز و ئاقاری دە و زەر جاریش وادە بە لە یەکێک لەم شوێنانە خەیالی نوسەر دەچێتە شوێنەکی دیکە درۆژە بە ووداو و بەسەرهاتەکان دەدات. بەدەر لە شوێن هیچ شتەکی بینراو، زیند و نازیندو ڕۆح لەبەربە، یان مادە بوونی نییە، چونکە ڕوانینی مرۆڤ بە هەر شتێک بێت، شتەکە و شوێنی شتەکە دەبینێ، کەواتە هیچ چیرۆکێک لە جیهاندا نییە شوێنی تێدا نەبێت، چونکە گەر شوێن نەبێت ووداو و دیالۆگ لە کوێ و چۆن ووبدەن؟ تەنانەت چیرۆکە کە باسی ئاسمان و فەزاش بکات ئەمانەش هەر شوێنن، گەر چیرۆکنووس ناوی هیچ شوێنێکی نەهێنابە، بەڵام لە گۆڕانەوەکان و جموجۆڵکاندا شوێنی هەر تێ دەردەکەوێن شوێنیش چەند جۆرێکە لەوانە:

1- شوێنی ئاشناو نائاشنا

2- شوێنی کراوە و داخراو

3- شوێنی واقیع وخەیالی

شوێنی ئاشنا (هەگر): مرۆڤ هەر لەو ڕۆژەوە کە هەست بە ژیان دەکات، جۆرە ئاشنایەتیێک لەگەڵ ئەو شوێنەی کەلەی دۆزی پێیادەکات، ئەو شوێنەش شا ربەت یان لادە، ئەشکەوت یان شەقام هەستێک بەرامبەرئەو شوێنانە لە لا دروست دەبێت، ئیدی خۆشیدەوێت یان ڕقی لێیان دەبێتەوە ئەگەر خۆشی لە شوێنێک دیتبێ ئەواهەستی خۆشویستی بەرامبەر ئەو شوێنە زیاد دەکات ئەگینا بە پێچەوانە دەبێت. هەموو

ئەو شوێنانە دەگرێتەوە کە تەدا ژیاوین هەستمان بە ئارامی کردووە، بە شوێنی پشوودانی دادنێت ئارامی و ئاشنای تەدا بەدی دەکرێ ((ئەگەر لەچەمکی هەگری بگەین، هەموو شوێنێك ماڵە، چەمکی هەگری هەموو شوێنکی کارا دەگرێتەوە)) مرۆڤ لە هەموو شوێنێك زیاتر ئاشنا و هەگری ئەو ماڵەیە کە بەمندالی تێیدا ژیاوە تاکو مردن خوێنکانی هەر لەو شوێنەیە ((ماڵ کۆتیایدا لە دایك بوین زیاترە لەوەی کە تەنیا بەرجەستەکردنی پەناگەیەك بێت، بەڵکو بەرجەستەکردنی خوێنکانیشە)) بەمەش مال دەبێتە بەهێزترین شوێنی ئاشنا، ماڵ لە هەموو شوێنیك ونترە لە دەربەینی خاوێنکانە هەرچەندە پەیوەندی ماڵ جارا و جارە لە نەوان ڕق و خۆشویستیەکاندا هەگری دەبین لەکاتی ناخۆشیش ڕقمان لێیەتی، شوێنکی ئاشنابوو بە شوێنی خۆوەت و تەنیای و بیرکردنەوە و خەو بینین دادندا، جگە لەوە شوێنی پکەوە خربونەوەی ئەندامانی خێزانکان بوو لێیك شوێن.

شوێنی نائاشنا (ناهەگر): ئەو شوێنانە دەگرێتەوە، کە مرۆڤ تیایدا ((هەست بە ئاشنایەتی و خۆشی ناکات، بەڵکو هەست بە دژایەتی و ڕق لەبونەوەی دەکات و جارە کۆشیەك لەنەوان شوێن و کارەکتەر دروست دەبێت)) کارەکتەر هەموو هەوە و توانای خێی دەخاتە گەڕ بە ئەوەی ئەو شوێنە بە جێبهێڵێ، چونکە بە زەر تێیدا نیشتەجێکراوە .ئەو شوێنانە یان ئەوەتە مرۆڤ بە ناچاری تیایدا دەژی، وەك بەندینخانە و مەنفا و بیبان. بەگومان مرۆڤ ئاشنایەتی لەگەڵ شوێن و دەور و بەر دروست دەکات، بەڵام هەموو شوێنکانی وەك یەك خۆشناوێت، زەر جار کەسەك لە شوێنیك توشی کارەسات و ناخۆش یەك دێت ئەم شوێنەی لەبەرچاو دەکەوێت، چونکە یادگارە تاڵکان پەیوەستن بەم شوێنەوە، یان شوێنکە ڕووداوی سەروشتی تیایدا ڕوویدابێ، ئەمەش لە کۆشیەکەوە بە کۆشیەکی دیکە دەگۆڕێت.

شوێنی کراوە: شوێنی کراوە تایبەتە بە هەموو کەس و ئەو شوێنانە کە لە شوێنە دەرکیەکان پەك دێت، ئەم جارە شوێنانەش تایبەت بە کەسەك یان چەند کەسکی دیاریکراو نیە وەهەموو کەسەك توانای بەکارهێنانیانی هەیە و ((لەبەردەم کەسکاندا کراوەیە، دەتوانن بە ئارەزوی خۆیان تێیدا بژن و بچن، وەك شەقام و کۆڵان و ڕێگاو بازار، چایخانە، نۆخشخانە)) ئەو شوێنانە کە هەردەم لەبەردەم کەسایەتیەکانی ڕەماندا کراوەیە و هەڕسوکەوتی تیا دەکەن ڕووداوکانی لە ناو پڕە دەسنن و گەشەدکەن ئەم جارە شوێنگشتیە خاوێنی تایبەتی نیە بەڵکو بە مولکی گشتی ناسراوە کە کەمەل خاوێنیەتی .

شوێنی داخراو: ئەوشوێنە تابەتیە کە دەستەڵاتی خودی تەدا بە گەڕ دەخرێت بەڵووی خەڵکیدا داخراون لە ژێر رکەفی تاك دایە. بەو

شۆنانە دەوترێ کە لەبەر دەم هەموو کەس کراوە نییە، داخراوە ووبەرکی جوگرافی دیاریکراوی هەیە، هەسوکەوتکردن تێیدا بە کەسکانی سنوردارە هەندجاریش ئەم جۆرە شۆنە لە گۆشەنیگای زمان نووسەوە دروستە دەبێت وەك: ((مال. ژوور-کۆلگە-زینەدان-دوکان.....دەگرێتەوە)) . ئەم جۆرە شۆنە پێویستی کارکتەر و داوەکانی خواقاندویانە کە هاوشێوەی ژیانی واقیعی مرۆڤ. بە مولکی تایبەتی دادەندرێت.
شۆنی واقیعی: شۆنی واقعی ئەو شۆنەیکە وەرگر هەست بەبونی واقیعیك دەکات. کە وێنەکانی ئەو شۆنە لە واقیع نزیکە بەهەر جۆرێك بێت رۆلان بارت پی وایە کە ((ناکرێ واقیعیەت بکەینە شێوازێك بشتەکان، بەکو ئەو مەعریفەتی زمانە بێیە ئەو کاریگەرەی وێنەی واقیعی پێ دەکەشرێ واقیعی لە دەرناچێ بەکو ئەوەی لە ناوەێك بەرهەمی دەهێنێ جیاوازە لە هەموو پێکهاتەکانی تر. ئەمەش لەخێدا ناواقیعی زمانەکەشیان دەدات.)) کەواتە واقیعیەت شتێکە کە مرۆڤ لە ەێگای کاریان زمانەوە.
شۆنی خەیالی: ئەو شۆنەیە کە بوونێکی ەاستەقینە نییە بەکو ئەندێشەی نووسەر یان ەماننووسەوە دروست دەبێت بەو واتایەی ((ئەوشۆنانەیە کە مەشك درکیان پێدەکات، بەڵام لەنەوانیان ژیان بەسەر نابەن، دەزانین لە کات و شۆنیکدا هەبوون، بەڵام کات و شۆنی ئیمە نیە)) مەرجیش نییە لە یەکەم جۆری شۆن دا ئەو وێنەیەی کە ەماننوس دروستی دەکات هاوشێوەی لە ژیان دا هەبێت بەهەرحال شۆن لەماندا لەسەر خەیالی وەرگر وەستاوە نەوك لە جیهانی دەرەکی. ئەو شۆنەی لە مەشکی ەماننوسەوە سەرچاوەی دەگرێت بەڵام هیچ مانایەکی ەاستەقینەی نییە بە پێویستی حیکایەتەکە و ەماننوسە وا دەکات هەر بەیە بریتە لە ((شۆنی زارەکی وخەیال ئامێز واتا ئەو شۆنەی کە زمان دروستی کردووە. مەبەستی ەخساندنی کەشی ناو ەمانەکەوە پەداویستەکانی ەمان)) ئەو شۆنەیە لەسەر زەوی بوونی نییە بەرجەستە و واقیعی نییە، ((تەنیاهەست بەبونی دەکرێت، نابینرێ و ناشکرێ بوونەکەی جێگیر بکرێت، بەکو وێنەیەکی گریمانە کراوە، کە سەرچاوەکەی خەیاڵە))
شۆنەکانی ناوەمانی (بەرگاوە(
هەورازان←کراوە شینکە چیا←ئاشنا
لەوار←کراوە کەپکی سپی←خەیالی
شاخ←ئاشنا لوتکەی تیژ←ئاشنا
کەو←کراوە بنشاخان←ئاشنا
چیا←ئاشنا کۆستان←ئاشنا
گەمە ئاوان←کراوە لادێ←ئاشنا

گەز←ئاشنا شاران←کراو
هەرەم←کراو چەمان←واقع
دەل←ئاشنا دەریا←ئاشنا
پەدەشتان←ئاشنا کوخ←داخراو
ئەشکەوت←ئاشنا کەپر←داخراو
قەلا←ئاشنا رەشمال←داخراو
جەگە←ئاشنا قەرەوەلە←داخراو
زەنگاوان←ئاشنا نەخشخانە←کراو
کەشک←ئاشنا زانکە←کراو
تەلار←ئاشنا ژوور←داخراو
دیوار←ئاشنا مال←داخراو
زیندان←نائاشنا شەقامی دەلالان←کراو
تەکیە←ئاشنا ولات←ئاشنا
خانەقا←ئاشنا ئسپانیا←واقیعی
مەیخانە←کراو کونی دیوار←داخراو
شەقام←کراو سەلاقیە←ئاشنا
کەلان←کراو قاوشی فریاکەوتن←کراو
باخوبیستان←کراو تەختی خەواندن←داخراو
دەشت←کراو باوەش←ئاشنا
لەوار←کراو ژووری نەشتەرگەری←داخراو
چەمان←واقیعی ساردخانەی تەرم←نائاشنا
زەوی←واقیعی هەسارە←واقیعی
دورگە←ئاشنا گەرەک←داخراو
تایتانیک←ئاشنا ئاشنا←ئاشنا
باخچەی ئاژەلان←داخراو شاری باهەز←واقیعی
تەیراوەی هەولێر←واقیعی کەشکی سپی←واقیعی
باکوری رەژەهەلات←واقیعی بەرزایەکان←کراو
بن کەوان←ئاشنا قەسابخانە←کراو
زارگەلی←واقیعی شاری یاری ←کراو
کارگە←ئاشنا مەیخانە←کراو
مەزەخانە←کراو تەلار←ئاشنا
گیرفان←داخراو هەتەل←کراو
مزگەوت←کراو زەراب←نائاشنا
داینگە←ئاشنا تونەل←داخراو
جەگە←نائاشنا دوکان←کراو
ئاودەست←کراو شەقام←کراو
بیر←داخراو شاخ←ئاشنا

چیا←ئاشنا چەم←ئاشنا
گەم←نائاشنا شارچکەی سەقاو←واقیعی
هەرەمی نەرگزان←خەیاڵی تاقگە←کراوە
کورتە باسێک..

((ڕەمانی بە بێگاو))

ئەم ڕەمانە بەشێوەو تەکنیکێکی تایبەت نووسراوە، پێشکی و کۆتایی ڕەمانەکە بە یەک دیمەن و دەست پێ دەکات و بە هەمان دیمەن کۆتایی دێ ، ئاویش بە هەوای خەکوژی و پاشگەز بوونەوەی نووسەری ڕەمانەکە و کارەکتەر و پاڵەوانی سەرەکی گێڕەوەی ڕەمانە کەیە. لەگەڵ پێشکی دووەم هاوبەشە لە سەرجەم بەشەکانی تر، ڕەمانەکە لە دوو بەشی سەرەکی لە ژێر ناوی پێتای دەنگ و چێژی خوێن و (١٨) بەشی بچووکی تر کە بە ژمارە و هەم بە سەردێڕی هێوداوە گرنگەکان دەست پێدەکەن و خێی لە (٦٩،٣٩٠) وشە دەبینێتەوە.

ڕەمانی بێبێگاوە باسی ماڵباتی میرەک دەکات دوای لە دەستدانی دەسەڵات میر، نەوەکانی بە دوای گەڕانەوەی دەسەڵاتی میرایەتیەوەن، هەروەها لە ناو هێوداوی ڕەمانەکە باس لە باو بوونەوەی پێتاییەک دەکات بەناوی پێتای قسەکردن و دواتر ئەم پێتایە دەبێتە هۆینی سەرهەڵدانی شەشکی فکری و چینایەتی و کەمەڵایەتی و داروخانی دوسەڵاتی ستامکاریە .

ناوی ڕەمانی بێبێگاوە بەمەست لە ئێتەمبیلکی کۆنی شل و شۆڤ کە بە ردەوام لە ڕێیشتن دایەو هەرجارەو چەندین کارەکتەری نەو ڕەمانەکەی هەڵدەگرێ، بە ڕێگا سەختەکان و ڕێچکەکە تەسک و حاسەکاندا دەڕوات. ئەمش مەبەست لە میژووی کوردە بە دریژایی میژوو بە شل و شۆقی لە ڕێیشتن بەردەوامە و گەلەکەی بە هەر سەختی و چەرمەسەریێک بە دواجار دەگەیەنێتە دواین شوێنی مەبەست.

لە ڕێگای ئەو ڕەمانە نووسەر باس لە نەخشیێ دەروونیێکان و دیدگای فەلسەفی و هوانینە فکرییەکان بە ژیان دەکات، لە ئایدیاکان و تێگەیشتنە فەلسەفییەکان پشت بە فەلسەفەی فەرمی ئەرستۆ و شێی دەسەڵاتی ماکیافیلی و شیکارییە دەروونییەکانی ئەدیب و ئەلیکترا و نەرجسیەتی سیگمەند فرەید و نکرۆفیلیا و نکرۆفلوجیای سادیستی ئەریک فرەم بەستراوە. کە بەشکیان بوونەتە ناوی کارەکتەری سەرەکی نەو ڕەماکەش، هەروەها باس لە عیرفان و تەسەووفی ئیسلامی و کاریگەریەکانی دەکات و پێکدانانی ئاینەکان و شارستانییەتە زەرە ملەکان و تەکنە بوونی دەسەڵات و ئاین و مل ملانێی نێوان ئاینەکان دەکات، لە بێگای نەوەکانی میر کە پاڵەوانی ڕەمانەکەن ئاویش میخێی جوولەکە و شەمرازی موسەمان و قەیتاسی کریستیان و ئەلیکترای زەردەشتی دەخاتە ڕوو. ڕەمانەکە بە زمانێکی سادەو کوردییەکی

پاواو نووسراوە، جگە لە ناوە زانستی و فکرییەکان کە (٢٢) هامشی بە کراوە، لە کۆتایی هەمانەکە فەرهەنگۆکێک بە مەبەستی زانین و ئاسان تێگەیشتن لە وشە و زاراوە ئیدیۆمەکان و زمان و شێوە زارەکان لە فەرهەنگۆکە کە (٣٨٣٠) سێ هەزار و سێت وچل و شەش وشەو تەدایە و ئەوەی بە گرنگ زانراوە واتا و لێکدانەوی بە کراوە.
دەتوانین بڵێن ئەم هەمانە بە یەکەم هەمانی سادیستی کوردی خەمڵی دە کە راستەوخۆ خوێن و کوشتن بەشکی سەرەکی هەمانەکە پێک دێنن، دەتوانرێ بڵێی یەکەم بە پۆتا و نەخشی دیاری بکرێ، لەم بەشەدا کیشەکانی ناو هەوداوەکانی رەمانەکە بەرەو ئاڕاز بوون دەچن. لە بەشی دووەمیشی بە گرێ دەروونیەکان و خوو ئالفەت گرتن بە خوێن و تووش بون بە نە خێشیە دەروونییەکانی وەک نکرۆفیلیا مەرگ دەستی، نکرۆفلوجیا، درێندە بوون و سادیستی عاشق بوون و خوو گرتن بە ئازارو خوێن ڕشتن. لە کۆتایی هەمانە کە ئاکامی پێکدادانەکان هەر هەموویان هەرەس دێنن پێشیمانی و گەڕانەوە بە هەڵچەکی مرۆڤ بوون کۆتایی هەوداوەکەیە. هەمانەکە باس لە چەند هەرەمەکی جیاواز دەکات و کە پێچەوانەی یەکترن و بە خەیاڵ و فانتازیا ئازدراوەتەوە، کە بەشکی زۆری هەمانەکە پێک دەهێنێت جگە لەمە هەژاری و چەرمەسەری کێشە کۆمەڵایەتییەکان بەتەواوی لە ناو هەمانەکە هەنگی داوەتەوە.

مەبەستی نووسەر...

مەبەستی نووسەر لە و هەمانە بە هەی زیاد بوونی دیاردەی کوشتن و تاوانکاری لە نەوان مرۆڤایەتی بە تایبەتی ئەو زینجیرە کوشتنانەی کە لە ساڵانی دوایی هەووی لە کۆمەڵگای کوردی کردووە، نووسەر پێی وایە ئەمە تاوانی ئاسایی نیە بەڵکو جۆرێکە لە لاسیای کردنەوە و دووبارە بوونەوەی ئەو هەچکە و کوشتنانەی کە وەک هاتنی شەپۆلی سۆشیال میدایی ئازاد و سەیر کردن و بینینی سەرجەم دیمەنەکانی کوشتن و بڕینی سەرجەم دونیا و بە بە چاودێری، مانەوی پاشخانی توندو تیژییەکانی داعش و ڕێکخراوە تووندڕەوەکانی تر کاریگەری نەرێنی کردەتە سەر گەنجان و نەو جەوانانی کورد، بەمەش هەندە تاوانی نائاسی لە دادگاکانی هەرێم تۆمار کراوون نا کرێ بە کوشتنی ئاسایی سەیر بکرێ وەک کوشتنی دایک و باوک برا و خزان و خۆشەویستانی کەسی تاوانکار بە دەستی خۆیی و شەواندن و لێکردنەوی پارچەی جستە و کوشتنی خزانی سێ چوار کەسی بە کۆمەڵ، کە هەر گیز لە پێشوودا لە نەو کۆمەڵگای کوردیدا هەوینەداوە. لەم هەمانە بە ووردی لە سەر ئەم دەستە و گروپانە وەستاوە و بە پێردە تاوانکان و لێکۆتکانی خراوەت هەوو بە مەبەستی دەزینەوەی چارەسەری شیاو جووەاندنی هەستی خوێنەر بە دوورکەوتنەوە لە تاوان و تاوان کارانی

خوێن.

دەرئەنجام

گرنگترین ئەو ئەنجامەی کە شوێن وەک قەوارە و چوارچێوەیە لە ژیانی مرۆڤ بەهایەکی گەورە و خاسیەتی خۆی هەیە، هەروەها شوێن بە مرۆڤەوە لکاوە، شوێن لە ماندا بەکاردێت کە وەک شانیەک وایە کە تێدا هەموو ووداوەکانی پیشانی خوێنەر دەدات و شوێنکانیش داستوخێیان بەشێوەی ناراستوخۆ تێکڕا بە (مەغزا) ی گەیاندبێت. مرۆڤ بەبێ شوێن نا ناسرێتەوە شوێنکانیش هەمجارن شوێن هەیە مرۆڤ کە لە دایك دەبێ ئاشنایەتی لەگڵ ئەوشوێنە پەیدا دەکات، شوێنیش هەیە مرۆڤ هەرلە سەرەتاوە تاقی لە دەبێتەوە، شوێنیش هەیە مرۆڤ هەست بە واقیع دەکات، شوێنیش هەیە خەیالیە، شوێن هەیە کراوەیە بە هەموو کەسێك دەبێ، شوێنیش هەیە تایبەتە بەکەسێك.....هتد لەنێو گەیشتمە ئەو ئەنجامەی زیادبونی دیاردەی کوشتن و تاوانکاری لەنیوان مرۆڤایەتی بەتایبەتی ئەو زنجیرە کوشتنانەی کە لە ساڵانی دوای ڕووی لە کەمڵگای کوردی کردوە، ئەمە تاوانی ئاسایی نیە جارێکە لە لاسایکردنەوە و دووبارە کردنەوەی ئەو ڕێچکە کوشتنانەی کەوێك هاتنی شێوەی سۆشیال میدیای ئازاد و سەیر کردن و بینینی تونددڕەوکانی تر کاریگەریان کردۆتە سەر گەنجان و نەوجەوانانی کورد.

لیستی سەرچاوە

1- جماليات المكان جمعات من الباحثين ، دار قرطبة – عيون ط 2 ، 1988 ص 5.

2- اشكاليۀ المكان فى النص الادبى ، ياسين نصير ، دار الشؤون الپقافيۀ العامۀ ،بغداد،1986 ، ص 151

3- السرد عند الجاحظ، مرواناحمد النوسۀ،ص114

4 -بنيۀ اشكل الروانى، حسن بحراوى، المركز الپقافى العربى بيروت، دار البيڤاو،1990،ص33

-تقنيات السرد،ص24-5

ن.م-6 ن.م ص25-7

البناو الفنى فى الروايۀ العربيۀ فى العراق(2)د.شجاع مسلم العالى دار الشوق اثقافۀالعامۀ. بغداد2000،ص21 -8

الشكاليۀ المكان فى النصير، مطابع دارالنشر نالثقافيۀ العامۀ،1986ص404-9

–جماليات المكان،غاستون باشلارت: غالب هلسا، الموسسۀ الجامعيۀ للدراسات والنشر، بيروت،گ،1984،ص52 10

عالم الروایە، رولان برنوف وریال اوئیلە،ص113-114-11
1-چەمك وئەستاتیکای شوێن لە ئەدەبدا،سەباح ئیسماعیل، بلاوکراوەی ئاراس،2009،ل472
بینایشوێن لە دورنموونە ڕەمانی کوردی. ل115-13
مقالات نقدیە، رولان بارت،1964،ص164-14
گێرانەوە لە چیرۆکانی ئەحمەدمحمد ئیسماعیل. د. پەری سالح موفتی. هەولێر،2012،لا160،152،148،138،134،133،132،129،128،126 15
تەکنیك لە ڕەمانکانی (عەبدوڵاسەراج)دا. ئارەزوو محمدعەلی . نامەی ماستەر زانکۆی سەلاحەدین.2009 ،لا114،105،112،103،99،16.-
البیئە فی القصە، ولید ابوبکر،الاقلام، تموز،1989 ،ص61-62-316
ڕەمانی بەرگاوە. دەشاد کاوانی.2020-17

پیاوێکی سەد ساڵە* … نووسینی : ئەمیل زۆلا وەرگێرانی : ئەردەڵان عەبدوڵا

هەموو ئێوارەیەک پیاوێکی تەمەن سەد ساڵەی باڵا بەرزم دەبینی، لەسەر یەکێک لە کورسییەکانی باخچەی لوکسەمبورگ دادەنیشت. لە هاوینانەدا لەژێر سێبەری داری کەستانەکاندا دادەنیشت، لە زستانیشدا خۆی دەخستە بەردەم هەتاو لەسەر کورسییەکی ناو باخچەکە دادەنیشت و دەستی دەخستە سەر گۆچانەکەیی و خەیاڵاتی دەڕەیشت و بیری دەکردەوە.
ئەو پیاوە پیرە سەد ساڵەیە، تەماشای منداڵەکانی دەکرد کە لە باخچەکەدا یارییان دەکرد و زەردەخەنەیەکی پاک و بێگەردی بە دەکردن، کە گوزارشتی لە ژیاندۆستی و سۆزی پیاوە پیرەکە دەکرد بە ژیان. بە دڵنیاییەوە ئەو ئێستا بیر لە ساتەکانی کۆتایی ژیانی دەکاتەوە. هەمنی و دەموچاوە بەشووشکەی گوزارشتی لە کەمەڵک ئازمونی ژیان دەکرد. ئەم پیاوە زۆر سەرنجی ڕادەکێشام، زۆر حەزم بە قسەکانی بوو، بۆتایبەتی کاتێک باسی ئازمونی ژیانی خۆی دەکرد، ساتە خۆش و ناخۆشەکانی باس دەکرد.
لە یەکێک لە ڕۆژەکانی مانگی مارسدا، کاتێک ئاسمان بە هەورەکی

گۆڕەی ڕەش تاریک بوو، لەناو تەموەمەمی ئەو ڕۆژدا، کەشکی لەکسەمبورگ بە هەنگ زەردیەوە دەردەکەوت، پیاوە پیرەکە بە گچانەکەی یاری بە قوماکەی بەرپەی دەکرد و بە دەنگەکی غەمناک و سەزداریەوە پەی وتم:

- دەزانی کوەی خەم، من لەو ڕۆژەی لەدایک بووم هەتاوەکو ئێستا، زەر ئاسمانی باراناویی و تەم بینیوە،چاوەکانیشم فرمێسکی زەریان هشتووە، ئازار و غەمی زەریشم کەشاوە، کاتێک منداڵەکم گیانی لە دەستدا بەت، منداڵ و نەوەکانم مردوون و منیش ئێستا بە تەنها ماومەتەوە. من ئێستا لە سەدیەکدا دەژیم، کە هیچ سەدەی من نیە.

دواتر درێژەی بە قسەکانی داو وتی:

- هیچ کاتێک ئاوات مەخوازە کە ڕۆژێک لە ڕۆژان میانجینی تەمەنی مرۆڤ تێپەڕنیت. مەرگ ئیسراحەتێکی پەویستە بە مرۆڤەکان، ئەو سنگی پیرەکان وەکو ماچی عاشقەکان دەبەستەت. من کەمێک غەم وناخەشیم دی، هەموو ڕۆژەکانی ژیانیشم، ئازارو مەینەتی زەرم جەشتووە. حوکمی پێنج پادشا و دوو ئیمپراتەر و سێ کەمارم بینی. هەموو ئەو هەڵانەم بینی کە دەکرێت گەلێک لە ماوەی سەدیەکدا بیانکات. بیر لە مەژوومان بکەرەوە، چەندە فرمێسک ڕژاوە، چەند خوێن بە ناڕەوا ڕژاوە.
- ئەمڕۆ لەژێر سایەی ئەم مانگی مارسەدا، کاتێک بیر لە ڕۆژانی پێشووم دەکەمەوە، ئەریی بەوانە دەبەم کە منیان بەجێهێشتووەو مردوون. ئەریییان پەدەم چونکە ئەوان ئاگایان لەو هەموو شەرمەزاریە نیە کە بەسەرماندا هات، ئەو هەموو فرمێسکانەیان نەشت، کە ئەمە ناچاربووین بیرڕین. بەزەییم بە خەمدا دێتەوە چونکە هێشتا نەمردووم و دەژیم، بەزەییشم بەم ژیانەدا دێتەوە، ئەو ژیانە کە من دەبوایە زەر زووتر بەجێمبهێشتایە.

لەکەتاییدا وتی:

- بەدنیاییەوە ئەوانەی کە زوو دەمرن، شانیسان هەیە و بەر ڕەحمەتی خودای گەورە دەکەون.

.....

مانگی ئایار هات، پیاوە پیرەکەم بینییەوە لەسەر هەمان کورسی دانیشتووە، بەڵام ئەمجارە کەشکی لەکسەمبەرگ بەهەی خەڕە زەردە ئاڵتوونیەکەوە، جوانتر دەردەکەوت، نەسیمی بایەکی فێنکیش بەسەر گژوگیاکەدا دەهێشت و ڕەنگەکی جوانی

وەنەوشەیی دابووە گوێ و گژوگیاکە.
پیاوە پیرەکە بە زەردەخەنەیەکەوە، سەاوی لێکردم و دەستیکرد بە قسەکرد و وتی:

- کوڕەکەم، ئەمڕۆ ڕۆژێکی جوانی تر دێتە ژیانمەوە، هەموو وەرزەکانی بەهارم لە یادە، ئەو بەهارانەی کە تێیدا ژیاوم، هەموو خۆشییەکانی ژیانم بیر دەخاتەوە.

پاشان درێژەی پێدا و وتی:

- ئای چەندە ژیان خۆشە، چەندە حەز دەکەم لە ژێر سایەی هەوایەکی پاکدا بژیم! سەد بەهارم بینیوە، بەڵام هێشتا لە جێژ وەرگرتن لە هەتاو تێر نەبووم. گەر سەد بەهاری تریش ببینیم، بەڵام هێشتا حەسرەت بە یەکەم گەڵا و خونچە و تیشکی خۆر دەکەم. مرۆڤ لەگەڵ هەموو دەستپێکی ساڵێکی نوێدا، ژیانی تازە دەبێتەوە، من ئەمڕۆ هەست دەکەم تەمەنم بیست ساڵانە.
- من سوپاسگوزاری ژیانم، کە ئەو هەموو خۆشییەی پێ بەخشیووم. لەپەنا ئاگردانەکەمدا، منداڵەکانم و نەوەکانیان تەنانەت نەوەی چوارمیشیانم بینی. زەریش دەخشبووم کە بووەتە باوکی خێزانێکی گەورە. ئێستاش لەناو ئەم تەنهاییەدا، هێشتا دڵم بە ژیان خۆشە، چونکە ژیان مانای بیرەوەرییەکانە، منیش دەخۆشیی و خۆشحاڵیی خەم لە ساتە خۆشکانی پێشوومدا دەبینمەوە.
- ئەوە مایەی خۆشحاڵییەکی گەورەیە بە من، کە شاهیدی کەمێک ڕووداوی مەزن بووم، ئەو سەدەیەی کە من تێدا ژیاوم، سەدەیەکی مەزن بوو. تێیدا مرۆڤ توانی زانست و ئازادی دەستبکەوێت. من دڵنیام و تەعزیە باری بەجێهێشتنی ئەم جیهانەم، من لەو باوەڕدام کە ئەمە بەرەو ڕووناکییەک هەنگاو دەنێین، کە ووردە ووردە ڕۆشناییەکەی کز دەبێت بەڵام لە شوێنی خۆیدا ڕاگیراوە. کاتێک بیر لە ڕەحی هەقیقەت و عەدالەت دەکەمەوە، هەموو ناخۆشییەکانم لەبیر دەچێتەوە.

لە دواجاردا وتی:

- داوا لە بەهار دەکەم کە چەند ساڵێکی نوێی ترم بدداتێ و زیاتر بژیم.

.....

بە بەوای منیش ئەمە کرێکی ژیانە کە لە دوو دەنگی جیاواز پێکدێت، دەنگێکی بەزاریی و مەرگدەستی، دەنگێکی باوەڕبەخۆبوون و ژیاندەستی.

لەم چەند رۆژە ناخۆش و تاریکانەی ئێستاماندا، من وا فەرەنسا دەبینم، کە لە تەنیشت کورسیەکەی ئەو پیاوە سەد ساڵیدا دانیشتووە. بە ئەو منداڵانەی دەگری کە لە دەستی داون و ئەمیش هیواخوازی مەرگە، بەڵام ئەمڕۆ دەیبینم کە تینووی کەمڕۆک هیوا و ئاواتە، بە رۆژانی پێشووی پێدەکەنێت و باوەڕی تەواویشی بە داهاتووی هەیە، باوەڕی بە خۆشی ژیان هەیە، حەز دەکات کە ژیانێکی زۆرتر بژی. ژیانێکی ئەبەدی کە بەرەو ئازادیی و رووناکی دەبات.

سەرچاوە:

امیل زولا. الفیضان و منتجات قصصیة اخری. ترجمتها عن الفرنسیة. دانیال صالح. مراجعة کاظم جهاد. هیئة ابو ظبي للسیاحة و الثقافة. مشروع الکلمة. الطبعة الاولی. سنة 2014 ، ابوظبي. الامرات العربیة المتحدة.

پەراوێز:

*جێگەی ئاماژەیە یەکەمجار ئەمیل زۆلا ئەم کورتە چیرۆکەی لە رۆژنامەی “L’Evénement illustré “ لە 13 ی تەمموزی 1868 بڵاوکردەتەوە.

جەنگێکی فکری ڕۆژهەڵاتیبیانەمان لە پێشە ...دەشاد کاوانی

بە مژووە دەنووسم نووسەری جددی دەبێ شەڕکی فکری بە هەز بە دامایینی فکری ڕۆژئاوا لە زهنیەتی تاکی ڕۆژهەڵاتی دا بکات. ئەوەی تا ئێستا نەکراوە یان کەسی نووسەر خۆی لە قەرەی نەداوە ئەو جەنگە فکریەیە کە ڕۆژئاوا بە درێژایی مێژوو لە دژی شارستانیەتی ڕۆژهەڵاتی سەرەتا لە ڕۆگای زاڵکردنی گریک بەسەر شارستانیەتی مەزنی سومەر و بابل و هیتیت و میت کودەتایێکی مژوویان کردوە. لە بەرمبەر دا بیریارانی ڕۆژهەڵاتی دەستە و وەستان وەستاوون. بە میژوو و بە هەستیاری سیاسی ئەمە دەمم جگە لە عبداللە ئاپۆی کورد کەسێتر ئەم شەڕی ڕانگەیاندووە، هەر بۆیشە ڕۆژئاوا بە گشتی کەوتنە هەڕەچان و ڕاگرتنی ئەم پڕۆژە فکریە و بە بچووک کردنەوەی

بەرەی جەنگی هەزرییەکەی و خستیانە نێو ژوورە تاتەکەسییەکانی ئیمریالی.

بەڵام ئەوەی ئەو بە دیدگای فکری سیاسی تەواوی نەکرد ئیمە لە ڕێگای ئەدەبییاتەوە دەیکەین و گرنگی بە باجەکەشی نادەین، کەیلایەتی فکری ڕەژئاوا بە پەڕەی نووسینی ڕەمان ڕەتی دەکەینەوە. هەر وەک ئەجەلان لە کتێبی بەرگری لەگەلێک دا بە ڕوونی دەنووسێ" بیرمەندی مەزن ئەرستۆ لە (٣٨٥-٣٢٠) پ.ز بەردەوام ئەم باوەڕە و زانیارییی لەسەر قوتابییەکەی خۆی ئەسکەندەری مەزن موتربە دەکات کە کوڕی فلیپی پاشای مەکدەنییە. شیمانەیەکی لە پشت کە بەچوونی بە ئاژەڵە بینینی مرۆڤی ڕەژەڵەات و پلیشاندنەوەی وەکو مەر و لەلایەن ئەرستۆ وە لەسەر ئەسکندەری مەکدەنی تەلقین کراوە" بەمەش ئەسکەندەری مەکدەنی پەدەگات و گەشتێکی خەرا بەناوی "سەفەری بروسک" بە جەنگ بە ڕەژەڵەات دەست پەدەکات تا ڕووباری گانژی هیندستان و قوولایی گاڤگەملای نزیک ئەبائیلە ی هەولێری ئەستا پەشەوەی دەکات بەمەش بەرهەمی فتوحاتی ڕەژئاوا جگە لە وێرانکاری بە دەهەزار جەنگاوەری بەلکان دەهەزار کچی کورد لەگەڵ خەیان دەبەن و مرۆڤی وەک مەروو لەبەر پەیان دەپەیشیاوە. ئیتر کاتی ئەوە هاتووە یەخەی ئیسلام و بوزییەت وەک ئاین و نیلینزم وەک فکر و کەنفەشیەسیزم وەک فەلسەفە و بەربەین، چیتر خەریکی جووینەوەی هزری متوربە کراوی بەری ڕەژئاوا لە داری ڕەژەڵەاتی نەبین. دەبە واز لەوە بەین بەبەغە ئاسا ئەوشتانە ئەزبەر بکەین و کەوەڵ ئاسا هەمان شت بەینەوە کە ڕەژئاوا بکەینە تاکە سەرچاوەی داهێنان.
پەسیوی کەنا پەی گوتین ئەوانیش هەر ئەو مرۆڤانەن کە ڕەچەکی ئەمە لەسەری بوونیاد نراوە. ئیتر لەرە بەدواوە ئەمە پەڕەی منە و کاری لەسەر دەکەم بە ئەوەی کەسانی چاو کزی کورتبین و گوە بە تەزی کە بووی کەم بیست ساردم بکەنەوە.

جوگرافیای مەگەلە پەرتەکان …

ئازاد سوبحی

لە ڕۆژی یەکەم: خوێن سنووری بە جووڵەی لەشکان کەشا
لە ڕۆژی شەشەم: خەڵک بەردینەکان کەنووشیان بە پێکەنینی چەکەکان
برد و بە نهێنیی یەکەمین کوشتن ڕووەتی گوڵگەنم ڕەش بوو.
لە یەک چرکەدا…
نان و هەنگاوەکان لەودیوی بازنەی چەقەکاندا قەتیس مابوون
لەمدیوەوە مەگەلەکی گریاو شیوەنی فرمێسکە خەسارەکانیان دەکرد
لەناو جەماوەری مەرووڵە ماندووەکانەوە هاوارێک:
(ئەم بنمیچە ئاسمان نییە و ئەستێرەیەکی نەزیفە.)
بڕوانن…
ئەو مەرگانەی لە چرکەیەکدا هەزاران درێ بەرهەم دێنن.
(مردن ڕەسەنە، یان درۆ؟)
بڕوانن…
ئەو بەشایی گۆپاڵی نەمریی بە دەمامکەکان بەخشیوە
ئەم سەرەتای کەمیدیایە.
(وەرن.. ئامادەبن.. ئەڕە زەمانی بوونەکی ڕەهایە، با مژووی
ناوگەڵی خەی بە جەستەتان بشوا و خاوەن ببنەوە، دووربین و
بەشکەکانتان بە ژەنگ داپۆشن، فرمێسکەکانتان فڕێدەنە
ئاودەستەکانەوە و بەسەر باڵی پەپوولە و مانگا ئاوسەکاندا بازدەن،
لاواندنەوە و دەریاکان بژەننە کونی قفڕەکانەوە.
ئەوە منم
من بەشایی
پەیامبەری مەرگ و ژینەکانتانم
با توانەوە مانادارە
شکەمەندین و بە باڵەای دەکوتە و ێیخڕڕ و خوونەکانتانداهەژنن
تا دەگەن بە…)
هیچ
بە داماوی لە پەراوێزی پەنجەرە ڕەژەڕاتیەکاندا ژەنگمان دەخوارد
ڕووخانی واتاکان و ژیانەوەی دیوارەکانمان بینی.
لە ترسی ئاوێنەکانمان خزاینە ناو ئەو پەنجەرانەی بوونە هێڵی
سووری نێوان گەرانی و هەنگاوەکانمان.
ئەوە ئەم بووین
نەمانتوانی گەرانی بڕێین و سەبەرەکانمان لەژێر سەنگی قەوارە
نامەکاندا جەهێشت.
قەتیس ماوین

ماندوو بووین و ئەم سەرەتا بەهوودەیەش نابینێتەوە
لەژێر ساپیتەی خۆنبردووی بارانە زەردەکاندا، چەن بە ئەو زەوییە بگەیینەوە
کە پێی نەگەیشتین؟
ئازاری نەوان ڕەگ و دووربین ڕووبەرەکی کەمگەتە
گەستانە بزرەکان بە باڵایدا دەشکێنەوە.
(نەخشەکانی خەڵمەش ڕوخساری ئاو جێناهێڵن.)
لەم وەرزەی ڕاوەستانی نەوان قوڕ و ئاسەدا
پردەکان بوونە بەندیخانە و پەیینەوە.
سەرابەکی قژەنگ لەپشت کەلاکی (ئاو)ەوە بەمان دەگری. لە کون و قەیشی دەرپێ دەاوەکەی مژووەوە
ئاسنگەرەکان، تابووت و شکەمەندی دەبارێننە سەر قەڕووقڵکانمان.
(ئەو قەڕووقڵانەی تەمەنیان لەناو قوڵی سەربازگە و چەمی گەراجەکاندا بەسەر برد.)
لە کەلەنەکانی حەشری خەڵم بەربەریەکانەوە، پێپوولە درزنەکان داس و عاتیفە و چەکووش و کلیلەکانیان لە دزین و بە ئاماژە سواوەکان نەمریی گریانیان ڕاڤە کرد.
پێام وەهمێ
منداڵیی خۆن
وێنەیەکی ڕەماندسی:
خۆنەک: (گالیسکەیەکی شکاو). لە توانەوەیدا فرمێسک و گوزان دەئاخنێتە کونی دەنگەکانەوە و لەودیو ڕەنگەکانی حەرباوە وەاتەکی مەیوو…
لە ژماردنی کەللەسەر و لاشەکان ماندوو نابێ
لە کرژتنی چاوەکانی خەی تەر نابێ.
لەنەوان کلکی ڕەوی و هەرەسی گەدەکاندا، دەنگە/هەنگە برسیەکان دەقیژنن
(ئەم بوونە خۆنە، یان مەرگە؟)
ئەو مژووەی نەیتوانی قیژەی بوونەوەرە پەرتەکانی بشارێتەوە،
گرمەیە و بە ئەو هەزە جەنگاوەرانە ناگری، کە فرمێسکەکانیان ڕاونا شمشێرەکان، بەناو منداڵیی شتەکاندا سفەریان کرد
خەندە و دووربینەکانیان لەودیو سنووری خۆنەکانەوە، بە کوژراوی جەهێشت.
قەڵغانەکان
ئاسمانەکان
نەیانتوانی پیرەتیی بوون دامالن، هەدەرەکانی تووڕەیی ئاسەبسنەوە..

کە فرمسک و پلیکانە ونبووەکان ئەدەزێتەوە.

تێبینی:
خودا لە (٢٠١٤/١٠/٢٦) هەموو هەزە مرۆیەکی لە ئازاد سوبحی وەرگرتەوە. خودی ڕەشنی گەیشت بە نەزاندراو و ئەزموونی بە قووڵایی پابەند بوو، وەنەی چە و ڕووبی لەناو شیعری کوردییدا نەخشاند. (ناوەندی ڕەشنبیریی ئەندەشە) ساڵی (٢٠١٥) بەهایان بە ئاست و توانای دانا و شیعرەکانیان وەک کەشیعرێک لە ٢٥٥ لاپەڕەدا چاپ کرد.
سەرەتای نووسەرکان من و ئازاد لە ڕۆژنامەی: (ئاڵای ئازادی) بەیەکەوە کارمەند بووین. ئەو سەرپەرشتی لاپەڕەی فیکری دەکرد و من سەرپەرشتی لاپەڕەی ئەدەب. ڕۆژانە شەش کاتژمێر بەیەکەوە بووین و ڕۆژانەکی پە یادگاری ئەدەبیین. شیعر فەرمی هەموو هەستکانمان بوو. پەیوەستیی نووسین تەکڕە پەیوەستیی ژیان دەبوو، دەخی هاوشەویان وەردەگرت. هەموو شیعرەکانی خەی بە دەخوەندمەوە، بەڵام هەرچی بەچوونت بەرانبەری هەبووایە، یەک پیتیشی نەدەگۆڕی و وەک خەی دەیهەشتەوە. دوای خوەندنەوەی هەموو دەقەکی بە شێوەی بەوابوونەکی پەاوپە، دەستی ڕەزامەندی دەجووەاند و دەیگوت: (دەقی ڕەسەن).
کە کەشیعرەکەی چاپ کرا شیعری: (جوگرافیای مەگەڵە پەرتەکان)ی، کە لە ڕێکەوتی: (١٩٩٢/١٠/١٤)، ژمارە: (٢١٥)ی ڕۆژنامەی کوردستانی نوێ بەاو کردبووەوە، تێیدا نەبوو.
بە یادی شەش ساە سووانەوە بەسەر دوا کەچی، دووبارە بەاوی دەکەمەوە، بەو نیازەی ئەگەر کەشیعرەکەی جارەکی تر چاپ کرایەوە، بڕیکو ئەم شیعرەشی بتەوە ناو شیعرەکانی. هەروەها شیعری: (بوونەوەرەک بەقەد لەزەتی گومان)، کە لە کەشیعری: (باخچەکانی باوکم) بەاو کراوەتەوە، لە کەشیعری: (ئاگرەکەم مەسنەوە) سە چارەگی لادراوە و چارەگەکی بەاو کراوەتەوە. نازانم ئەو کەمتەرخەمی و شەواندنە بە؟! بەهیوام لە چاپەکی تردا ئەم شیعرەش دەخی هەقیقەتی خەی وەربگرتەوە.
هەستە سادەکانی تەکڕە بە یاد بوو، چووە دەخەکی بەهەزتر و ڕەهەندی چەی پەیوستەوە. هەزی شیعری داهێنەرەکی بەهەزی وەرگرت. (هەزی یادی شیعری بەگەرد).

سەباح ەنجدەر
٢٠٢٠/١٠/٢٦ هەولێر

خوێندنەوەی خەم بە ڕەمانی..” بە ڕێگاوە”ی دلشاد کاوانی … مەجید عەبدولڕەحمان خۆشناو

ڕەمانی بە ڕێگاوە یەکەم بەرهەمی نووسەری لاو (دلشاد کاوانی) یە. ٤١٣لاپەڕەیە ولە بڕگەکی جوان وقۆشەنگ لە ولاتی ئێران بە سەرپەرشتی خانەی ئاشتی چاپکراوە..ڕەمانکی دڕوونی، فەلسەفی، مەژویە. لەناو ئەورەماندا هەست دەکەی مرۆڤی کچی مرۆڤ نی، هەموومان باشین کچی باش نین،هەرلە سەرەتای لە دایک بوونمان تا پەروەردەو گۆڕە بوونمان هەمووی نا تەندروستە . ڕەمانی بە ڕێگاوە ڕەمانکی تەقلیدی نیە،پابەند نیە بە (سەرەتاو گرێچن و کۆتایی)کە پێی دەڵێن (گرێی موپاسانی،یان چیخۆفی)، وەک ڕەمانکی سەردەمیانە توانیویەتی خۆی لە و(گرێیە)رزگار بکات .بە ئاسانی ماناو مەغزای خۆی نادات بە دەستەوە وخوێنەر ماندوو دەکات تا لێی تێبگات. (ناتالی ساروت ١٩٠٠..١٩٩٩) دەڵێ :ڕەمانناووس مەخلوقەکە چەند هەزەکی نادیار دەیبزوێنێ و بە وەحییەکی شاراوە دەنووسێ، ئەو خولقێنەری چەند جیهانکی جیاوازەو پەیامبەرکە موعجیزە دەنوێنێ. لە سەرەتای ڕەمانەکە نارسیس بگرەرەویە (راوی) ییە بە سەرهاتەکان دەگێڕێتەوەو دەڵێ : من نارسیسم، بە ناسینی نارسیس کە پاڵەوانەکەیە دەبە بگرەینەوە بە بنەچێی بنەماڵەکەی.

- میر ئەمبەز کوێی میر جەداسی مەزنە،کە باوکی پیر بوو دەسەلاتی دایە میر ئەمبەز، میر ئەمبەز چوار ژنی هێنا :

١.ژنی یەکەمی میر ناوی (ڕەوشەن) بوو موسلمان بوو، کچی یەکێک لە میرەکانی دەڤەرەکە بوو.
٢.ژنی دووەمی میر (لویزە)ی کچی شەماشە (زەیا) ی فەلەیە.
٣. ژنی سێیەمی میر (نازاو) ی کچی (سیمەن)ی جولەکەیە.
٤. ژنی چوارەمی میر (ئاورنگ) ی کچی(کریکەر) ی زەردەشتییە

مندالەکانی میر ئەمبەز :

١. (خدر) لە ڕەوشەنی موسلمانە . ٢. (قریاقەس) لە (لویزا) ی فەلەیە ٣. (ماخە) لە نازاوی کچی (سیمەن) ی ئەرمەنییە.
٤. (ئەلکترا) کچی (ئاورەنگ) ی کچی (سیمەن) ی زەردەشتییە.

نەوەکانی لەو چوار ژنە :
١. (شەمراز) کوڕی مەلا خدر) ی موسەمانە. ٢. (قەیتاس) کوڕی (قریاقەس) ی فەلەیە ٣. (میخە) کوڕی (ماخە) ی ئەرمەنییە.

٤.(ئەدیب) کوری (ئەلکترا) ی زەردەشتییە.
کە دەڵێ : من نارسیسم، نارسیس کوڕی راستەقینەی ئەدیبە، ئەدیب مامی راستەقینەی شەمرازی خدری ومیخە ماخەی و عەفلەق، کە قەیتاسی کوڕی قریاقەسی فەلەیە.
ئەدیب کوڕی نا شەرعی میر ئەمبەزی باوە گەورەمانە ..دایکی ئەدیب کە ئەلکترای نەنکمە پوری هەر سەکیانە.
تەماس عەفلەق،قەیتاسی کوڕی قریاقەسە. لەگەل میخە وشەمراز هەر سەکیان ئامەزای یەکن . ئەبرەزەی دایکم وگەردەوان منداڵی (ڕەمەی حەماما چی) بوون، خوشکە زای میخە بوون و لە باوکیشیان خوشکە زای شەمراز بوون.
مەناز کچکی دوو ڕووی بەدکار بوو لە هەموو گەمە ناشیرینەکانی میخە هاوسازو هاوئاواز و بەشدار بوو
میخە حەزی دەسەاتی هەندە بە هوروژم بوو وایکرد خیانەت لە شەمراز بکات و نامەکانی باوکی بدزێت و هەموو کەدە نهێنییەکانی دەسەاتی باب وباپیرانیان سەرنگوم بکات وشەڕ و ئاشوب لە نەوان ئامەزاو نەوەکان دروست بکات.
نارسیس دەڵێ : من بیژووی کوری بیژووی لە نەوەی بیژوویەکی ترم.
لەرەدا دەپرسین چۆن ؟
دەڵێن میر ئەمبەز(شاوە ڕەشە)ی هەبووە، شاوەک لە شەوان هەموو چراکان دەکوژێننەوە دەبەتە تاریکستان، ژن وپیاو لە هەلەک تەکەڵە دەبن هەر کەس دەرپەی کام ژنی کەوتە دەست ئەوە لاقەی دەکات،میر ئەمبەز دەرپەی ئەلکترای کچی خەی دەکەوتە دەست نازانی کەیە لاقەی دەکات کە چرا هەڵدەکرێنەوە دەبینی کچی خەیتی لەشەرمی خەڵک ولە ترسی ئەو یاسایەی کەبە خەی داینا وە بەیار دەدات ئەلکترا بکوژن، بە سە کوەکانی دەڵە : برێن خوشکەکەتان لە بەرزایی (شەیتانکەو) فەڕە بدەنە خوارەوە با پارچە پارچە ببە. پیاوەکی میریشیان لەگەڵ دەچە بە ناوی (ئانەبانی نی). لە چیا برایەکان دەڵێن ئەمە نایکوژین تەش دەیکوژی یان لەگەڵی دەڵێی کەیفی خەتە،ئەویش نایکوژی ولەگەڵی دەڵوا .برایەکان دەگەڕێنەوە لە ترسی تەڵەی باوکیان بەیار دەدەن باوکیان بکوژن..لەو وەتە ئاسایش و بە کەشەیە یەکەم کوشتن میر ئەمبەز دەبە بە دەستی کوەکانی. ئەلکترا کە رزگار کرا کوەکی دەبە بە ناوی ئەدیب، کە گەورە دەبی هەرچی خراپەکاری هەیە لە دزی وجەردەیی وحیزی وقەبەین دەیکات..ژنە دەمەک لە شەقامەکان دەرزە

دکات وفا دگرتو و بختی خک دخونتو، ئدیب لاقی ئو ژن دم دکات و من نارسیس لو ژن دم لـ سر شقام لبر سرما لدایک دبم، دایکم بهش دبـ لو کاتـ دلـ سگک من دفنـ و دمخاتـ بر گوانی خی تا تر دبم شیری سگ دخم، باوکی بخوکرم کـ لـ گاردی کماری پاسوان لـ دستی ئو سگـ رزگارم دکات ودمباتو مالی خی , بزانـ چن من بیژووی کوی بیژوو نوی بیژوویکی ترم..
فام شت :کـ لـ ناو رمانکدایـ ئو ئلکترایی کچی میر ئمبیز.
سرتاپای رمانکـ (سادیستیـ) واتـ چژ لـ خون رشتن، هموو ئکترکانی چژ لـ خون رشتن وردگرن، ئکترـ سرکیـکانی هموی خون رژو خونخرو مرقکوژن.
لو رمانـ نووسر کمارکی وک کمارکی ئفلاتونی بخیال دروست کردوو، کاراکترکان هموویان راستقینن و کسایتی مژوویـن لـ دقری خشناوتی وشقاو، بام نووسر زر تکنیکارانـ لناو رمانکـ توزیفی کردوون و یاری پکردوون و ئرکی خیالی پداون.

- کات لـ مانی بـ گاو :.
  نووسر دـ : ۲۷۲۰ سا کورد لـ ناو خون شتن و کوشتن و خوندایـ، بام کاتکـ لـ دساتی میر ئمبزو دست پدکات تا نوکانی دسات وردگرنو، س پشتـ واتـ ٦٠ تا ٧٠ سک دبـ
- شون: (غالب هلسا) د: شون لـ رماندا ئو بـ برـ پشتیـ کـ هموو بشکانی رمان پکو دبستتو .(سابیر رشید، رمانی کوردی).
  .شون و روداوکان زربیان لـ دورو بری شقاون.
  هندکیش لـ شاری فومن واتـ هولر.
  گی نرگزان: لدرو شقلاویـ بینی گوندی ئسپیندارو ئاقووبان.
  شاری قچوچان: ئستاش گک لـ شقاو هیـ لناو برا مسیحیکان بـ ناوی گکی قچوچان،واتـ فرخ پشیلـ.
  کلیسای مریمی عزرا: واتـ کنیسی گردی درـ کـ گردکی برزـ بـ سر بازای کنی شقلاو دوانی.
  سقاو: کانییکی کن بوو نزیک مزگوتی گوری شقاو.
  ئشکوتی بویا: بن بویا، مرقدکـ لـ سرووی بازاری شقاوی کن، شونکی هاوبش لـ بینی موسمان

ومەسیحییەکان، لەلای موسڵمانان (شێخ وسو ڕەحمانێ). لە لای مەسیحییەکان (ڕەبەن بویا) یە.
زەندەک: دەڤکی درێژ کەتوتە ناوەڕاستی شەقلاوە، هەتا چیای سەرک درێژ بووەتەوە.

کایسا و سەری هواری: دوو کەپکە شاخی زەر بەرز ن لە سەری چیای سەفین، هەزاران پەشمەرگەی لە شەهید بووە بە تایبەتی لەشکانی سەفین دا.
روسارک : ڕووبارێکی زەر گەورە بووە کەوتەتە خوار گوندی دەربەند، ئێستا وشک وبە ئاوە.
لەو ڕەمانە نووسەر دەڵێ: مێژوویەکمان هەیە (٢٧٢٠) ساڵ لە دەوەتی مادەوە هەر یەکتر کوشتن وخیانەت وخوێنڕێژی بووە هەتا ئیمڕۆ، شانازیشی پێوە دەکەین. (هیبل) کە نووسەرێکی ئەلمانییە دەڵێ: (زەر راستە ئەمەی ئەلمانی پێیوانیمان بە مێژووی گەلی خەمان نییە، ئایا هەی چییە ؟ لەبەر ئەوەی ئەو مێژووە بۆئەنجام بووە، بۆیە ئەمە ناتوانین وا لەو مێژووە بڕوانین کە ئەمە دەرئەنجام وروودانەکانی ئەو مێژووە ڕەشەین، وەک ئینگلیز، یان فەرەنسییەکان. ئەوەی ئەرکە لەسەرمان وپێویستمانە دەبە بیەن مێژوومان مێژووی ژیانی ئەمە نییە بەڵکو نەخشیمانە کە پاش نوشوستییەکان بەمان ماوەتەوە (الروایە التاریخیە.جەرج لەکاش).
نارسیس بەدوای مێژووو بە سەر هات و کەسایەتییەکانی بنەماڵەکەی دەگەڕێ و دەڵێ: بەدوایانەدا دەگەڕێم کە دەزینمەوە مەرایییان بە دەکەم، دەستیان ماچدەکەم، لەناکاو بەرەو ساديستییەت دەچێ و دەڵێ: ئەگەر پێویستی کرد دەیانکوژم کەڵلە سەریان پاندەکەمەوە، مەشکیان دەتەقێنم.
دوو تەوەری سەرەکی لە ناو ڕەمانەکەدا هەیە : ١.پەتای دەنگ ،٢. چێژی خوێن
زانست لە وەاتی نەرگزان لەترپکدایە، فەلسەفە، پزیشکی، ئەندازیاری،لەو پەی پشکەوتنە، چارسەری پیری دەکەن، مەردوو چاکدەکەنەوە . ئەو میللەتە هەمووی پەتای دەنگی هەیە، بەدەنگی هەموو وەاتی داگرتووە . نارسیس لەڕە پاڕوانەکەیە دەڵێ : بە شانازییەوە یەکەم هاوار من کردم، نەاندم، هاوارم لە هەموو وەات دەنگی دایەوە،من مانگرتنەکەم شکاند، من شەرشەکەم بەر پا کرد، تا بەڕە بەڕە خەڵک زمانی کرایەوە و قسەی کرد..
نارسیس کە بەدەنگی شکاند کەوتە ناو کەشەو زیندان ودەستبەسەری، لەو کاتەی دەچێتە نەخشانە گوایە پیاوەکی لەیە نامەیەکی پێیە بە نارسیس لەوە دەکەوێتە دەست گاردی کەماری ودەست وزمانی دەگرن

ونایەن تا حەوت ساڵان نقڕی لەو بەت، وەاتەکەش هەمووی بەدەنگ، بە درۆی ئەو ئەش وئازاری ناو زیندان دەگێڕتەوە کە زۆربەی تاکی کورد چەشتوویەتی،پاش حەوت ساڵ دەمیان دەکرێتەوە، پێیەکانی دەکرێنەوە بیر لە ڕاکردن دەکاتەوە، پیاوێک پارچە کاغەزێکی بە داوەتە بن قۆڕوقژەکەی لەی نووسراوە (نارسیس تە کوری باوکی خەت نی).
لە گوندی بەرازان سێ برادەر(شەمراز،قەیتاس، میخە) لەروبارەکەی خوار گوندی کۆنکی گوندی بەرانان دەخنکێنن، دوایی کەشف دەبن، خەڵک خە دەبەتەوە دەڕێن دەبەت ئەو سێ منالەمان رادەست بکەن، مەلای بە خورتی لەگەیان ڕێک دەکەوی کە یەکیان رادەست بکەن و دووەکەی تر بنەرنە شار. لەو دەچنە سەر مالی میخەی باوکی دەکوژن و دایکی زەر گە دەکەن. مەلا خدری بە خورتی دەو رزگاریان دەکات، ژنەکەو میخەو شەمرازی کوڕی دەخاتە پشتی حەنچەکەو بەرەو شار دەڕێن، لە ڕێگا میخە لە سنووری هەرەمی نەرگزان فەدەدەن. لەو پاش ساڵانێک مەگاو میخە دەبینە و پێی دەڵێ: پێش دە ساڵ من یەکەم کەس بووم تەم لەم دەڵێ هەگرتەوە، لەڕدا میخە دەکەوتە وەسواسییەکی قورس، وەک جاران ئاسایی نابە شەمرازو قەیتاسی بیر دەتەوە، خنکانی کوریژگەی بەرانانی بیردەتەوە، غەمگین وخەفەتبار دەبە، بە یەکەم جار خەم وخەفەت ڕوو لە هەرەمی نەرگزان دەکات،خەمبار دەبن، کار ناکەن، سەما ناکەن،شەڵو فەرتانە دەکەوتە هەرەمی نەرگزان، دەبنە چەند بەرێیەک دەکەونە گیانی یەکتر، شەڵو ئاشوب دروست دەبە، ئەوێش ئەو هەرەمە نەفرەت لێکراوەی ئەمەیە کە هەردەم لەسەر هیچ شتێک ڕێک نەکەوتوون، شەو مەگاو دەچنە کوخەکەی میخەی پێی دەڵێ: هەرەم شلەژاوە، ئەوە یاسایە بە کوشتنی ئەمە هەرەمەکە پاک دەبەتەوە. شەڵو ئاشوب دروست دەبە،
میخەو مەگاویش نەشدارێک دەربازیان دەکات و دەگەنە سەرچیایەک لەو نەشدار بە جێیان دەڵێ،ئەوان دەڕێن تا دەگەنە تروسکایییەک حەنچەکە لە وە یە تەنهەا شوفەرەکە ماوە،دەبن بە سێ کەس حەنچەکە بە دەدەکەوە.
کاتی مەلا خدری بە خورتی میخەی لە سنووری نەرگزان فەدا بە سواری حەنچەکە چوونە شاری (فومەن) لەوە ووە لە خانەقای مزگەوتی قەرەنی دەکەن مالی شەخ نووری. لەوە بەدوای ڕەمەی حەمامچی دەگەڕەن و شەمرازی لای ڕەمەی دادەنەن،شەخ دەڵێ : هەر کاتی کارت نەبوو وەرە تەکیە لای من بخونە. مەلا خدریش لە سەر دەستی شەخی زینە لە خەی مارە دەکات و بە پەستی تەماسی لەگەڵ مەلا ژنە زینە دەگەڕێنەوە بە هەرەمی قەچوچان. شەمراز لە حەمامە دەبەتە پشت شەر، بەهەی ئەو تاتەیەی سەر پشتی کە(دوو بازنەیەو ئەستێرەیەکی لە ناوە) میخەی

کوی ماخی دبینتەوە.
شەمراز، میخ، قەیتاس، هەرسەکیان هەمان تاتیان لەسەر پشتە کە نیشانی شەیتان پەرستیین.
میخ لە دەلالخانە کاری سەرپەی دەکات، کە کاریشی نەبی لە حەمام کار دەکات. پاشان کە دەزانە دایکی شووی بە مەلا خدر کردووە کە باوکی شەمرازە زەر تووە دەبی. کە مەلا خدر یەکەم نامە بە شەمرازی کوی لە حەمام دەنێرە، میخ لەوە دەبە، بە قاسید دەڵێ : من شەمرازم. نامەکی لە وەر دەگرە نووسراوە: خەمی ئەمەت نەبە ئەستا لەگەڵ زینە بە خەشی دەژین، خوشک وبرایەکیشت زیاد بووە، حەز بە بینینی تە دەکەن. چەند نامەی تریش دەن میخ هەموویان لە شەمراز دەشارێتەوە و وەڵامی نامەکانیش دەداتەوە. شەمراز دەبێتە زاوای شەخی گەورەو مندالی هەیە. شەمراز دەبێتە مەلا لە گوندەک و بار دەکات بە ئەو گوندە. میخ بە هەی ئەو نامانەوە هەزو نێتەوەو ژیانی ماڵباتی خەی دەزیەوە. زە براکەشی رەژەک بە سەرخەشی زینی دایکی دەکوژە. پاشان خوشک وبراکەی لە مەلاخدر دەنە لای میخ کتێبەکی تەزاوی لای خوشکەکەیە کە بە هەردوو قەڵەمی مەلا خدرو میر ئەمبەزی باوکی مەلا خدر نووسراوە: ئەمە سەربوردەی بنەماڵەکەمانە. میخ خوشکەکەی دەداتە (ئەمە ووتە) ی حەمامە کوەک و کچەکیان دەبە بەناوی (ئەبرەزە و گەردەوان). میخ لە مەیدانی شار تەکەڵە بە کرێکاران دەبە رەژەک لە سەر باج ئەفسەرەکی پۆلیس دەکوژە و ڕا دەکات بە لای شەمراز. ئەو ناتوانە جولەکەیەکی بکوژو هەڵاتوو لە دەستی دادگا ڕابگرێت، بۆیە جل وبەرگی سوختەیەکی وەک (تابع العلم) ی دەکاتە بەرو بە پەستی تەماسی دەینێرێتە گوندی سەقاوە. لەوە دەچێتە هەرەمی قەچوچان بە زەدی خەیان بە دوای سەرداوەکانی میرایەتی و پەگە لە دەست چووەکەیان و بەگە نامەو شونەوار دەگەڕێ.
پاشان باسی لە دایک بوونی ئەدیب دەکات.. بە دروستی کەس نازانە کەیە و کوی کەیە و دایک و باوکی راستەقینەی ئەو کێن، تەنها لە منداڵییەوە لەگەڵ پیاوەک دەژیە کە هەرچی خراپەو خراپەکاری و دزی وجەردەیی،حیزی،قەبەین هەیە کردوویەتی. ئەو هەمیشە لە جوولە دایە لە هەندەک شوێن ئەولیاو پیاو چاکە تا ڕادەی پێغەمبرایەتی، لە هەندە شوێن شەیتانەو ووڕەش وئەهریمەنە. لە شوێنەک کچەک لە کوشتن رزگار دەکات کە برایەکانی دەیانەوە بیکوژن، لەڕادا نووسەر ئەو پیاوە وەک ئەفسانەی (فایتۆن و زیسی یۆنانی) لەدەکات. یان دەیکاتە (هەبوو نەبووی ناوحیکایەتەکان)، یان دەیکاتە خواوەندی (توە) چەکوشکی لە دەستەو لە شاژنی (فەخای) خواوەندی بە پیت وبڕەکەت دەچە. چەند جار وەفاتنامەی دەرچووە، چەند وەفاتنامەی بە

ناوە. نارسیس دڵێ: بە دوا جار من بووم ئەو پیاوەم بینی بورابووەوە لە سەرشەقام کەوتبوو، هەم گرتەوە و بردمە نەخۆشخانە پارچە کاغەزێکم لە گیرفانی دەزیوەوە لەی نووسرابوو (نارسیس تە کوڵی ئاستەقینەی دایک وباوکی خۆت نی). ئەو پیاوە مەلەتکەیەکی پێیە هەر جارەو لە شوێنێک دایدەنێ، رۆژێک لە خانەقا، رۆژێکی تر لە حەمام، جارێک دەیباتە باخی گشتی، جارێک لە مزگەوت، تا منداڵەکە قاچ دەگرێ و دەیخاتە دەستی ژنە دەمەک کە زەرترین ماوەلای ئەو دەبێ. ئەو ژنە لە کوچە و کۆلانان، لە شەقامان، لە ناوچەی پیشەسازی سواڵ بۆ منداڵە دەکات کە (ئەدیبە)، پاشان فەری دزی دەکات، زەر کارامە و لەزان دەبێ لە هەموو کارێک. تا گەورە دەبی، رۆژێک لاقەی کچە دەمە سواکەرێک دەکات من دەکەومە ڕەحمی ئەو ژنە دەمە سواکەرە. جگە لە ئەدیب کەسی تر نەیدەزانی من کوڵی ئەدیبم، من نیوەم قەرەجە و نیوەم میرە، ڕەگەکەم زەردەشتییە و ڕەگەکەم موسلمانە، نیوەم کوردە و نیوەم تورانی. نارسیس دڵێ: کە لە دایک دەبم رۆژێکی زستانە بەفرەکی زەر باریبوو، دایکم لە هەش خۆی دەچە کە دەقیژێنم دڵێ سەگێک بە دەمی خۆی هەڵمدەگرێ و دەمخاتە بەر مەمکی خۆی و لە مردن رزگارم دەکات، باوکم لە گاردی کەماری پاسەوان بوو لە گەڵانەوەی چاوی بە من دەکەوە لە چنگی سەگ دەرم دێنێ دەمباتەوە ماڵەوە بەم جۆرە من (نارسیس لە باوەشی قەرەجێک بە باوەشی سەگێک تا پاسەوانی گاردی کەماری و باوەشی ئەو دایکەی کە بە خۆی کردم، واتە دایکی دووەمم. ئەدیب لە مانگێک سێ حەفتە لە زیندان دەبێ لە زیندان (خاوەکەش) دەناسێ و دەبێتە هاوڕێیەکی نزیکی. لە کاتی دەرچوونی ئەدیب لە زیندان خاوەکەش ناوونیشانێک دەداتە ئەدیب وپێی دڵێ : بۆ بە ئەو ناو و نیشانە و خەمی هیچت نەبێ. ئەدیب لەگەڵ شوفێری تاکسیەک بە ناوی (گەردەوان) دەچێتە سەراخی ناوونیشانەکەی خاوەکەش کە ناوچەی (سورەش) ە، ئەو ناوچەیە هەمووی ڕەشە تەنها دروشم ودیوارەکانی بە خوێنی سوور نووسراون،کە دەگاتە دوا بەربەست ناوونیشانەکە دەردەنێ دەبینی تەنها هەمایەکە (دووبازنەو ئەستێرەیەک) لە ناوی کەشراوە، بەربەستەکە دەبڕێ لەو دیو وڵاتەکی هەمن و بەدەنگ دەبینی لەکەڵانێک قورسایی بە سەری دەکەوە بەر دەبێتەوە، کەچاوی دەکاتەوە لە ژورێکی تەنیا بەستراوەتەوە دووپیاو دەنێ ژووروە و دەست بە ئازاردانی دەکەن لە ناکاو دەنگی دوو تەقە دێت هەردوو پیاوەکە بەردەبنەوە لە بەردەمی، کەسێک لەدواوە دەستی دەکاتەوە دڵێ من (تەماس ءفلاق) م دانیشتووی ئەرم ئەوانەی کوشتنم (گرووپی خاچی خوارن) کاریان فڕاندن وکوشتنی خەڵکە. ءفلاق فەری بەکارهێنانی چەک ونیشان شکێنی دەکات. ئەدیب لەگەڵ ءفلاق دەکەونە ناو دونیا خوێن ڕشتن ومرۆڤ

بوونی خۆی لە دەست دەدات. شەڕێک لەگەڵ گرووپی بازنەیی دەکەن ئەدیب بریندار دەبێ، عەفلەق وا دەزانێ ئەدیب بە کوشتنی ئەو نەردراوە پێی دەڵێ : من دەبێ تۆ بکوژم تۆ سەر بە گرووپی خاوەکەشی، ئەوانە دوژمنی منن، لەو کاتە دووچەکدار دەگەنە عەفلەق رادەکات و ئەدیب لە کوشتن رزگاری دەبێ . ئەوانەش دەیبەن ئازاری دەدەن لەوە نامەکەی خاوەکەشی بیر دەتەوە کە دەبینی پێی نەماوە، هەرچەند دەڵێ من تۆتەرم سوودی نابێ پشتی رووت دەکەنەوە بە داغکردن دەبینن مانگ وئێستێرەیەکی لە سەرپشتە کاتی خۆی لە زیندان خاوەکەش هەمان هەمای نامەکەی لە سەر پشتی تاتە کردبوو، دەست بە جێ پاسەوانەکان هەوار بە سەرێک دەدەن، کە سەرێک دە هەمان کچێ قژ رەش و ترسناکەکەی مالی گەردەوانە،سەیری تاتەکەی ئەدیبی کردو رەیی، پاشان سەرکردەی گروپەکە هات و کردیانەوە دەستیان بە چارەسەرکردنی کرد. شەو مەراسیم رەکخرا بە رادەست کردنی سەرکایەتی،کچە ڕەشپۆشەکە چەقۆیەکی دایە دەستی ئەدیب کەسێک لە سەر کورسییەک بەسترابووەوە گوتیان لە کردنەوەی ئەم مەراسیمە دەبێ ئەو کەسە سەربڕی، کەچەقۆکەی لە ملی نا کچەکە تەشتەکی لە بەر خوێنەکەی گرتەوە تا دوا دڵۆپ ئینجا خوێنەکەی فێ کرد پاشان دایانە هەموو جەماعەت،پاشان دایانە ئەدیب،پاشان ئەدیب پەڕەکەی لەسەری لادا دیتی ئەوە گەردەوانی هاوڕێیەتی، دەستی بەلاوانەوەی کرد، پێیان گوت جەنەرال گەردەوان کەسێکی خاین بوو، ئەو کرێگرتەی عەفلەق بوو دوو سەرە کاری دەکرد. ئەدیب دەبەتە دەندەترین سەرکەی ئێستێرەی بازنەیی، هەمیشە تینووی خوێن وکوشتن وبڕین وپارچە پارچەکردنی قوربانییەکانە. دەساتی ئەدیب زەر فراوان بوو تەنها بەربەست لە بەردەمی عەفلەق بوو زەر چەکدارو لایەنگریان لە یەک کوشت تا دوا جار عەفلەق براوە دەبی ودەبەتە ئیمپراتۆری ناوچەکە و جەماعەتی (جەنەرالی خوێن) واتە ئەدیب تووشی نسکۆیەکی گەورە دەبن و هەڵدێن بە چەلگەو چیایان، عەفلەقیش دەچەتە ئاوەدانی وناو شارو گوندان.
کە منداڵەکەی گوندی بەرازانیان خنکاند لەوە قیتاسی لە گەمە داوێن ئەو مەڵوانە دەچەتە ئەو دیوی شاخەکەو مەلاش دەربازی دەکات. میخوازتە(قیتاس) دەڵێ: لەوە رەیشتم شەو چوومە ئەشکەوتەک چەند چەکدارەک پەیدا بوون، ئاویان دامێ، گەشتی بزنە کەویان دامێ، سەکردەکەیان گوتی من ناوم (تەماسی فەلەیە) بە عەفلەق ناسراوم، بوومە هاورێی ئەوان، فێری شەڕو چەک بووم، فێری کوشتن ورێگری بووم، شەوێک عەفلەق لە شەڕکدا کوژرا منیش دوای ئەو وازم لەو دەستێ هەنا و چوومە ناوچەی سورەش لەوە مەژوویەکی تری خوێن ڕشتنم بە خەم تەمار کرد.
لە کتێبخانە هەردەم بە دوای زانیارییەکان و سەرە داوێک دەگەڕام

ڕۆژێک مەناز لە کتێبخانە هاتەوە پیرە پیاوێک پێی گوتبوو ئەگەر دەتەوە هەر زانیاریەکت دەربارەی ئەلکترا دەستکەوێ دەبێ شەمراز بدۆزیەوە. کەوتمە سەراغی تەکیەو خانەقاکان و تاریقەتی سۆفیگەری و عیرفان تا مریدێک پێی گوتم کە شەمراز رابەرێکی روحی بە هەزی سەردەستەی تاریقەتکەیانە و لە دەرەوەی شار لە سەر گردێکی گەورە تەکیەو خانەقایەکی بە هاوتای هەیە، گەیشتن بەو زەر سەختە ئەگەر لە ڕێی ٢٠ مە ڕووتەڵەی حەماچی پێی بگەی. لەگەڵ مەناز سەرمان بەسەر هەموو حەمامەکانی شاردا گرت تا لە کۆتایی حەمامێکی کۆن وداماومان دۆزیەوە حەماچیەکە دەفتەری ناوی حەماچیەکانی دامە نامەیەکی لە ناو بوو لێی نووسرا بوو (میخەی خیانەتکاری مەزن) بەم دەرکەوت هەموو نامەکانی مەلا خدری باوکم بە دەستی تە گەیشتوون، زەر نهێنی ناو بنەماڵەکەمانی بە نووسی بووم، باسی ئەلکتراو ئانە بانی نیشی تەدابوو. هەر لەو نامەیە ستایشی شێخ نووری کردبوو. نامەکەم بردە مالی شێخ نووری ئەو مردبوو منااڵەکانی ڕێنماییان کردم بەرەو شەمراز. نارسیس دەڕوات گردو چیاو دەڕ ودەشتان دەبەی پاش شەوو ڕۆژێک مزگەوت و منارەیەک دەبینە کە نزیک دەبەتەوە دەنگی بە کەڕە دەت، دوای چەندین ساە لە وەاتی بەدەنگی یەکەم جارە گوێی لەو دەنگە دەبە، حەلقەی زیکرە دەکەوتە ناویان، وەک ئەوان دەست پەدەکا، لەهەش خێی دەچە، کەبەهەش دەتەوە پیاوێکی نووراني ریش سپی لێی دەپرسە لە کوێوە هاتووی ؟ زمانی نییە بە دەست ئاماژە بە پشت چیاکان دەکات، پاشان بەی دەنووسە کە لە شاری فەومەنەوە هاتووە دەڵە: نهێنییەکەم لایە دەبە شەمراز ببینم،لەژوورێکی تەنهایان دانا،شێخ هات گوتی نارسیس دەخەشم بە سەاماتی گەیشتی،دەفتەری ناو حەماماکەی ڕەمە ٢٠٠٠ی دەداتە دەستی، دەست وخەتی خێی دەناسێتەوە، دەڕە دەبە سەرەتا چارەی دەنگت بکەین ئینجا دەتوانی بە دوای حەقیقەتی بنە ماوەهەزی قەچوچان و ڕەگ وریشەی ئەمبەز بەگ و نەوەکانی بگەڕێی، دەبە بچیە ئەو دیوی چیاکان ئەوێی تە دەتەوە لای (میخە جووە). لەگەڵ مریدێک بە سواری ولاخ دەڕەن لە چیا نارسیس بەردەبێتەوە دەکەوتە ناو گوە نەرگزان بە بەهەشی کچێک هەڵی دەگرێتەوە، دواتر نەژداروی سەرەکی هەرەمی نەرگزان بەبە مەبەستی چارەسەر دەیخاتە ناو کورەی ژیلەمەی نەرگزان. چەند ساڵێک پێش ئێستا مەگاو میخەی رزگار کرد بە هەمان شێوە ئەو جارە مەناز بوو نارسیسی رزگار کرد. چەن مەگاو بووە هەوێنی تەکچوونی هەرەمەکە ئەو جارە مەناز بووە هەی تەکچوونی ئەو هەرەمە خەش و پەشکەوتووە. دیسان لەو هەرەمە ئارامە دەستەو گرووپ و سوپای جیا جیا دروست دەبن و هەموویان دەکەونە گیانی یەکتر و سەرەکەکان بەیاری لە سەدارەدانی نارسیس ومەناز دەدەن.نەشدار

دڕبازیان دەکات و پێیان دەڵێ: من میخەکی کۆی ماخەکی کۆی میر ئەمبەزی میری قەچوچانم , دەزانم تۆ نارسیسی کۆی گەردەوانی، کتێبەکی ڕەشی دەداتە دەستی دەڵێ: ئەمە مژووی بنەماڵەکەتانە، ئەو کچەی لەگەڵتدایە کچی منە، کچی مێگاوی کچی نێژداری مەزنی هاوژینی کەچکردووم. ئەوان دەڵێن نێژدار هاوار دەکات نارسیس لە بیرت نەچێ تەش وەک من لە ماڵباتی میرانی. لەگەڵ مێناز دەڵێن سنووری بیست وپێنج گوند دەڵێن، پشوو دەدەن نارسیس خەوی لێدەکەوی کە چاو هەڵدێنی لەکەشکی عەفلەق، پێی دەڵێ : ئەرێ نیشتمانی منە تۆ تاوانباری، تۆ بەرپرسی لە زریان وتۆفان و لافاو لە نیشتمانی من، بەڵام من تۆ دەبووڕم بۆ ئازادی قسە بکەی تەم بۆ قسە کردن بەخشیوە، هەرچیەک دەکەی بیکە، تەش کارێک بۆ من بکە، کورێکی لاڵم هەیە دەمەوێ بەم چاکبکەیوە، تۆ یەکێک بووی لە پێکخراوانی دەنگ وخەسێندراوی قوڕگ لە نەخۆشخانەی کەماری حەفت سال ونیو بەردەوام ژەهری گەروو فایرەسی دەنگت لە سەر تاقی کراوەتەوە، هەمان بۆ ڕەخساندی تا ئا بکەی، ئەوانی تریش ئایان کرد تەنها تۆ گەیشتیە هەرەمی نەرگزان، تەنها تۆ لەو تەستە دەرچووی، تۆ دەبێ بچیەوە هەرەمی نەردزان تاقیگەکە بدزی و دەرمانکان بۆ کۆی من بنێی.

پەیمانیان بەست ئەو کۆی عەفلەق چاک بکاتەوە ئەویش گەردەوانی باوکی بۆ بدەزنەوە. سووپایەکی گەورە یان ڕێکخست بۆ چیاکان کەوتنە جوولە، دەشتایەکانی دەوروبەری چیاکان دەگرن، پاشان هێرش دەکەنە سەر (زەندەل)، لەوە دەبێتە شەڕی حەربەو نیزەو چەقۆ کەس نایزانی کە دەکوژی. من وفەرماندە گەیشتینە ناوەندی زەندەل لەهەموو لایەک چەتەکان لێیان داین، هەموو بە سەر یەکدا کەوتین، سیخوڕی گەورە منی لە مردن رزگار کرد، نزیکەی دە چەتەی کوشتن، دواجار هەموو سەربازەکانمان کوژران من وسەرکردەش بە دیل گیراین.سەرکردە بە هەواشی بە منی وت :تۆ دەبێ بچیتە ناو ڕەزی ئەو گروپەو ببیە هاوڕێی ئەدیبی سەرکردەی ئەو گروپەو بە دوای سەراخی باوکتەوە بچی، نامەیەکی لە گیرفانی دەرهێناو گوتی : ئەو نامەیە تەنها یەک کەس دەرباز دەکات دەبێ تۆ زیندی بی و بژی، سەرکردەیان بردو کوشتیان، ویستیان منیش ببەن بۆ کوشتن زوو هاوارم کرد بوەستن من لە خەتانم، سیخوڕی ئەوم مەمکوژن، نامەکەم دایە دەستیان سەرچەتە خوێندیەوە و سەری چەماندەوە، هاتە پێش وگوتی : بمانبەخشە سەرەک ئەمە خەجالەتین. دەیبەنە لای ئەدیب لە ئشکەوت، لەناو ئشکەوت شارەکی ئاخر مەدیل و ئەتەکەت دروست کراوە، دەگاتە لای سەرەک پێشوازی لەدەکات وپێرداخەک خوێنی پێشکەش دەکات، ئەویش داوای لەدەکات بگەڕێتەوە هەرەمی نەرگزان و زانست وپێشکەوتن

وشارستانییەتی ئەوانی بە بگوازنەوە هەموو دەسپە نهێنیەکانی ئەشکەوتیان خستە بەر دەست، چووە کتێبخانە دیسان مەناز لە وە بوو، نارسیس دڵی : لە منداڵی ونم کرد، بە گەورەیی لە شاری فومەن لە ناو کتێبخانە دەزیمەوە، ئەوم لە هەرەمی نەرگزان جەهەشت، ئەو بە مردوویی منی دەزیەوە، جارێکیتر من ئەوم لە ناو گەردەلوول وقوو لیتەدا ونکرد، ئێستا بە هەمان جل وبەرگ لە ناو شاری مافیاکان و چەتەکان ئەوم لە ناو کتێبخانە دەزیمەوە. لەناو کتێبخانە مەناز دەستێک دەدەزنەوە کە راپۆرتکی تەدایە سەبارەت بە زیندانی بوونی سەرک لەگڵ خاوکەش ومانەوەی لە ماڵی گەردەوان وئەبرەزەی خوشکی و خیانەتکردنی باوکم بە بەرژەوەندی عەفلەق، لە ناوچەی سورەش ئەدیب گەردەوان سەردەبڕە و ئەبرەزەی خوشکی خوێنی بەسەر ئامادەبووان دابەش دەکا , لەوە نارسیس کە دەزانێ باوکی بە دەستی ئەدیب کوژراوە چەقێک هەڵدەگرێ ومەناز بە دوای دەکەوە، کە دەچەتە ژووری ئەدیب دەبینی لەسەر کورسیەکەی خۆی لەکەوتووە لە پشتەوە دەمی دەگرێ وبە چەقە ملی دەبڕێت لەگڵ مەناز دڵێن لە دڵێک دەکەونە دەست پێنج چەتە بەزەوالی سیاناو خەر دەردەکەوە و چەتەکان دەکوژە و بریاری گیانەوە بە شاری خەیان دەدەن. سێ کەس دووپیاوو ژنێک بە سواری حەنچە
دەگەنەوە شاری فومەن دەچنە ماڵی فامە شێت دەبینن فام شێت کوژراوە نامەیەکی لە دەستە لەی نووسراوە : یەکەم کارتان ئەوەیە خەڵک لە بەدەنگی رزگار، تەوقی قسەکردن بشکێنن، شەشەک بەرپا بکەن پەوشکەکەی ئەوە بن و گەڵکەی تا ناو کەشک نەوەستە (نەنکتان ئەلیکترا). تازە زانیمان کە فامە شێت ئەو ئەلکترایە بوو کە زەربەی نهێنیەکانی ژیانی ئەمەی لا بوو کە چی ئەمە هەزاران کیلەمەترمان رێگای سەخت وهەوراز بەی کە چی کەدە نهێنیەکانی ژیانمان هەر لە شارەکەی خەمان ولە کەلان وگەرەکەکەی خەمان بوو.
کوشتنی فامە شێت دەبێتە پاێزەری شکانی بەدەنگی وبەرپابوونی شەرش دەست دەکەن بە نووسین لە سەر دیوارەکان وقاو شوورەو کارخانەکان، کاتی شکانی بەدەنگییە، پەتای گوتن قسەو دریەکی گەورەیە، بەیاننامەمان بە ناوی شکاندنی بەدەنگی بەاو کردەوە، لە مزگەوتەکان بانگدرا، لە کلیساکان زەنگ لەدرا، لە چایخانەو مەیخانەکان ئاهەنگ گێران بوو، بارگاو باخانەکانی دووێت سوتەندران، هەز شکا،سوپا پەرتەوازە بوو، چەکدارو چەتەی دەستە دەستە دروست بوون.
شەمرازی روحانی خەی و هەزەکی گەورەی تەریقەت بەرەو کەشک وتەلاران چوون، ئەویش بە دوای کچە تاقانەکەی دەگەا، لە هەرەمی چیاکان، لە کایسا وئەشکەوتی بویا، لە تونەل وسەردابەکانی ترس وتەقاندن.

چەتەکانی ئەدیبیش بە کوشتن وخوێن رشتن چەپ وراست خەڵکیان دەکوشت بە دوای خوێنی ئەدیبدا بوون. ئەمەش سەی کەس بە سواری حوشتر بەرەو قەڵا و کەشکی سەرکایەتی چووین بە دەزیندووی دەسیەکان. گەیشتینە دەرگای کەشک لە ناو کەشک تەماس عەفلاق وسیخوڕی باڵاو ئانە بانی نی بەرگرییەکی دژواریان دەکرد،ئەمە تا ناوەراستی کەشک نووستاین کەئانە بانی نی چاوی بە بزواڵ کەوت لە خەشیان نەماندی کوڵە تاقانەکەی خەم وریا بە، لە دەرەوە گوللەیەک بزنی پەکا، ئانە دوا ماچی لە بزنی کردو خەی لە پەنجەرە فڕەدایە دەرەوە ناو لەوارو جەنگەڵ بزر بوو. سیخوڕی گەورەش بە دەمانچەکەی خەی کوشت، ماسکەکەم لە سەری لابرد میخە جوو بوو. کتێبە ڕەشەکەی لەلا بوو لەم سەند، دوایی بەم دەرکەوت هەمان خاوەکەشی گەورە مافیای بەندیخانەو ناوچەی سورەش بوو. گەمەکە کۆتایی هات لە بەرژەوەندی شەمرازی کە توانی لە جەنگی کەشک بە سەر چەتەکانی ئەستێرەی بازنەیدا زاڵببی و عەفلاق وکورە لالەکەی بکوژی، شەمرازی ڕوحانی خەلافەتی تەریقەتی لە ناو کەشک ڕاگەیاند. لەڕدا نووسەر ئەو وەاتە ئاسایش وپاک وخاوێنەی تەسلیمی سەلەفی وەیشدارو ئەهلی تەریقەت دەکات.
لە سەرەتای ڕەمانەکە نارسیس پاڵەوانی ڕەمانەکەیە لە کۆتایی شەمراز دەبەتە پاڵەوان و دەسەڵات وەردەگرێ.
لە دەسکەدا دەرکەوت من نارسیس کوڕی گەردەوان نەبووم بەڵکو کوڕی ڕاستەقینەی ئەدیب بووم، کە بە دەستی خەم سەرم بڕی. گەردەوان خاەم بوو برای ئەبرەزە، ئەبرەزەش دایکم بوو لە شەڕی نەوان عەفلاق وباوکم کوژرا.
ئەبرەزەی دایکم و گەردەوان منداڵی هەمەی حەماچی بوون لە دایکیانەوە خوشکەزای میخە بوون و لە باوکیشیان خوشکەزای شەمراز بوون. دوای سووتانی ڕەمە لە حەمام میخە دەیانفڕنە. ئەدیبی باوکم مامی هەرە بچوکی میخەو شەمرازو عەفلاق بوو. هەموو ڕاستیەکانی چیرۆکەکەی دەزانی. ژنە دەمەکەش ئەبرەزەی دایکم بوو لەگەڵ ئەدیبی باوکم پەیوەندی سەکسی نا شەرعی دەبەستە من پەیدا دەبم. مەناز کچەکی دوو هووی بەد کار بوو، لە هەموو
گەمە نا شیرینەکانی میخە هاوسازو هاو ئاوازو بەشدار بوو. سیخوڕی مەزن کە میخە بوو شەڕی نەوان چوار ئایینەکە، شەڕی نەوکانی میرو شەڕی شارستانیەتی هەرەمەکان و پەکدادانی نەوان شارو گوندەکان و هەزو تیرەکانی گەرم دەکرد. نارسیسیش بە هەی عەشقەکیەوە لە مەناز خەشدەبە و هەرسەکیان بەیاری گەنەوە دەدەن بە شاری فومەن، تەرمی بزواڵمان لەگەڵ خەمان برد. چەن لە سەرەتاوە هاتین ئەوهاش لە کۆتاییدا گەیەنەوە (حەنچیەک بەرەویە وەک لە سەرەتاوە دوو پیاوو کچەک و تەرمەکی هەڵگرتووە).

*. چیرۆکەکانی ناو رۆمانەکە :
١. گیرانی نارسیس وماندوی حەوت ساڵ ونیو لە سەر قەرەوێ و زیندان.
٢. گیر خواردنی بزەوانی سیاناو خەر لە ناو زەراب.
٣. خنکانی کوریژکەی گوندی بەرانان.
٤. میخە لە هەرەمی نەرگزان.
٥. چوار هاوسەرەکەی ئەمبەز.
٦. شەمراز دەچێتە شاری فومەن (هەولێر).
٧.میخە لە بەلاشخانە یان دەلالخانەی شاری فومەن.
٨. لە دایک بوونی ئەدیبی مەزن.
٩. خاوەکەش وئەدیب لە بەندیخانە.
١٠. ئەدیب لە ناوچەی سورەش.
١١. قەیتاسیان دە گەمە هاویشت.
١٢. رزگار بوونی نارسیس لە بەندیخانە.
١٣.گەیشتنی نارسیس بە کەشکی عەفلەق.
١٤. نارسیس دەگەڕێتەوە هەرەمی نەرگزان.
١٥. نارسیس لە کەشکی سپی عەفلەق.
١٦. هەرشی سوپا بە هەرەمی ئەشکەوت و چیایان.
١٧. کرانەوەی کەدە نهێنیەکان.
*. هەماکانی ناو رۆمانەکە :.
١. میر ئەمبەز..بابە گەورەی میرانی خەشناوە. لە گوندی هەرمک لە دایکی بالیسان دانیشتووە.
٢. کریکەر: پیاوێکی ئەرمەنی بوو لە دوای قەتل وعامەکەی ئەرمەنییان لە لایەن تورکیاو سوارەی حەمیدی هاتنە عیراق پاشان لە شەقلاوە نیشتەجێ بووە، دوکانێکی هەبوو لەو گەڕەکەی کە ئێستا ناوی کریکەرە.
٣. سیمەن: وەک کریکەر ئەویش ئەرمەنی بوو وا بزانم ئامەزا بوون، لەسەروی کریکەر چێشتخانەیەکی دانابوو، گەڕەکەکەش هەر بە ناوی سیمەنە .
٤. عەفلەق: کە میخەی کوڕی ماخەیە، ئاماژەیە بە (میشیل عەفلەق) ی دامەزرێنەری حیزبی بەعس.
٥. نارسیس: واتە (نەرجسیەت) ئەو کەسەی عەشقی جوانی خەی دەبی.
٦. ئەلیکترا: واتە حەزی کچ بە دایک.
٧. سادیستی: واتە چێژ وەرگرتن لە خوێن وخوێنڕێژی.
٨. پەستی تەماسی: پەستەکی کەن بوو خاوەنەکەی ناوی تەماس بوو لە بەینی شەقلاوەو هەولێر کاری دەکرد.
لەم رۆمانە نووسەر سنوورەکی هونەری لە نێوان خەی وخوێنەران دروست

دەکات و ئەفراندن دەنێتە وجود، واتە کارە جەماوەرییەکەی زۆر لا گرنگ نییە، وەک رەمانە تەقلیدییەکان کە چاکی و خراپی رەمانەکە لە گەڵانەوەی هەقایەتەکەی دابە و بەرگە هونەرییەکەی لە دابماڵێ، بەڵکو خوێنەر زۆر ماندوو دەکات تا لە بیرەکە و ناوەرۆکی رەمانەکە تێدەگات.

.

کتێبی نهێنییەک لەنووسەرانی ووبارێکدا هاتنا و کتێبخانەی کوردییەوە

" نهێنییەک لەنووسەرانی ووبارێکدا" کتێبێکی ٥٢٠ لاپەڕەیی ڕەمانووس و نووسەر یوسف عزەدین- ەو بەتیراژی ٧٠٠ دانە لەلایەن چاپخانەی کارۆ-وە چاپکراوەو ئێم کتێبە بەریتییە لەکە بەرجەستەکردنکی ئەزموونی گەڵانەوکانی نووسەر و لەڕی چوار ڕەمان و شانزە تەکستگەڵانەوی ناو ئێم کتێبەوە تاڕادەیکی زۆر دەتوانین لەمڕووی گەڵانەوی کوردی پاش نەوەدکان تێبگەین؛ ئێم جۆرە گەڵانەوەیە لەڕووی مڕوویەوەو بەشەوە تەکنیکیەکەی لەجەمیل سائیب-وە دەست پێدەکات و تا ئێم ساتەوەختەش لەهەڵکشان و داکشانکی کریتیک و گرنگیدایە. وەک لەهەردوو کتێبی "وەهم و شوناس" و "هەمیشە جەللادو هەردەم قوربانی" نووسەردا دەردەکەوێت و لەڕی شەوازی دیالۆگ و وتار نووسینەوە، کەمەڵک لەکەشە فیکری و فەلسەفی و مڕوویی و دەروونی و کەمەڵایەتییەکان دەخاتە ژێر پرسیارەوە!
نووسەری ناسراوی ئێرانی "عەلی ئەشرەف دەروێشیان" یەکێک لەدەقکانی کردەتە فارسی و هاوکات نووسەرو وەرگێڕە "موکەڕەم تاڕەبانی" یش هەمان تەکستی کردەتە عەرەبی و لەسەروو هەموشیانەوە وەرگێڕانی کتێبییەکیەتی بە زمانی ئەمازیغی لەلایەن لەکەڵەر و وەرگێڕی مەغریبی "سەعید بلغربی" و لەساڵی ٢٠١٥دا لەمەغریب دەزگای بڵاوکردنەوەی "دارئلکەڵەدانی" چاپیکردووە؛ لەنووندی خوێنەری

مۆغریبیدا ناسنراوەو بۆتە یەکەمین کتێبی وەرگێڕدراوی کوردی بە زمانی ئەمازیغی و ئەمەش وا دەکات جگە لەماهیەتی دەقەکان و گرنگییەکانی لەووی ئەدەبییەوە، لەووی مێژوویی و فەرهەنگیشەوە گرنگی خۆیان هەبێت... نووسەری "نهێنییەک لەنێوەڕاستی هەوبارەکدا" شارەزایی لەزمانی تورکی و عەرەبیدا هەیەو کەمێک بابەتیشی لەو دوو زمانەوە کردۆتە کوردی و یەکێکیش بووە لەو نووسەرانەی لەسایتی دروب-ی مۆغریبیدا بابەتی ئەدەبی و وتاری بەزمانی عەرەبی بۆ ئاوکردۆتەوە. هەروەها یەکێک بووە لەو زیندانە سیاسییانەی کەلەئاپۆینی ۱۹۹۱ دا لەلایەن جەماوەری ئاپۆیەوە لەئەمنسوورکە ئازادکراوەو هەر پاش ئەوەش شیعرێکی تایبەتی بەموعاناتی زیندان نووسیوەو لە۱۹۹۲دا لە"گۆڤاری مەبەندی ڕۆشنبیری کورد" لەلەندەن بڵاوبۆتەوەو وەک زوربەی ئەدیبانی کوردیش سەرەتا بەشیعر دەستی پێکردووەو لەوەشەوە هاتۆتە نێو دنیای ڕۆمانووسین و گۆڤارەوە خاوەن کەمێک چامەی شیعری بڵاوکراوەش، لەگەڵ ڕۆمان و کتێبێکی لێکۆڵینەوەی فیکری کەتائێستا بڵاوکراوەتەوەو وەک لەلەدوانکانیشیدا هەردەم دوپاتی کردۆتەوە؛ زیاتر حەزی لەخوێندنەوەی تێکستە ناوازەو کتێبە دگمەنەکانە لەوەی کەمومارەسەی کردەی نووسین بکات، لەگەڵ ئەوەشدا تا ئێستا خاوەنی نە کتێبی بڵاوکراوەیەوەو ئەمەی خوارەوەش پەڕەگرافێکی ناو کتێبی"نهێنییەک لەنێوەڕاستی هەوبارەکدا"یە:

{هەر لەخەمەوە گومانم لەقسەی ئەو پیرەژنە هەبوو، بەڵام چەندم لەخەمکرد، زاتی ئەوەمنەکرد لەدەرکەکە بدەم یان وەک جاران لەسەر دیوارەکەوە خەم هەڵدەمە ئەودیوەو بچمە ژوورەوە. لەوکاتەدا نەمی باران تێکەڵە بەفرمسکە ساردەکانم دەبوو کەدەمێک سابوو هەستم بەبوونیان نەکردبوو. هاوکات بایەکی سارد گەمەی بەگڵا زردەکانی درەختەکانی نێو حەوشەی ماڵانی کەنارەکە دەکرد کە دەمێکبوو نەمەوانیبووە وەرینیان. لەو ڕۆژەدا پشئەوەی ئەوە جبهەم، قۆچێکی شکاوی کەللەسەرەکە جودا لەجارەکانی تر سەرنجی ڕاکێشام! کووچە و کەنارەکان وەک جاران نەیاندناسیمەوە و لەپڕ و پڕناکانیدا هەستم بەنیگەرانی دەکرد، دنیابووم پشتر هەموو ئەوەی کەئێستا دەمبینی شتێکی تربوون، شتێکی چڕبەخش بوون، بەڵام لەئێستادا هەموو ئەوەی کەدەمبینی بێتامبوو، تەنها شتێک کەوکجارانی لەدەکردمەوە و بەواتایەک لەواتاکان زیندووی دەکردمەوە بینینەوەی ئەودیو دەرکە کەنینەکە بوو}

قوتابیان بووون بەسوتماک و قوربانی بەرژەوەندیەکانی مامۆستایان … ئاراس سەعید

لەگەڵ دەسپێکردنەوەی ساڵی نوێ خوێندنی 2020-2021 دەرگای خوێندگاکان بەووی قوتابیانی زۆرنی زەرد و بۆشک لەخوێندگاکانی زۆنی سەوزکرانەوە. بۆشکی زۆریش لە مامۆستایانی زۆنی سەوز لەبەر دابین نەکردنی بەرژەوەندیە ئابوری و سیاسیەکانی خۆیان دەرگایی قوتابخانەکانیان داخستووە و دۆیانەوە پێسەی خوێندن لەکەرتی گشتیدا ئیفلیج بکەن. حوکومەتی هەرێمی کوردستان بەهۆی شکستی حوکومەانی ناشەفافی نایەکسانی داهاتوە وبەووی و قەیرانی ئابوری بەتەوەو توانای جێبەجێ کردنی داواکانی مامۆستایانی نیە. لەم چوارچیوەی ململانێیشدا حوکومەت و مامۆستایان قوتابیان دەکەنە قوربانی و سوتماکی ناکەکی و سیاسەتی خۆیان. وەزارەتی پەروەردە بەم بۆیاەی ئەمە لەسەر پێسەی خوێندنی ئەمساڵ بەاوی کردوە. نەک لەبەرژەوەندی قوتابیاندا نیە، بەکو ئیفلیجکردن و خنکاندنی تواناکانی قوتابیانە، چونکە لەبەشک لە خوێندگاکان خوێندن دەستی پەکردووە و تەواوی بەرنامەکانی خوێندن بە تاقیکردنەوەکان لەکاتی خۆیدا جێبەجێ دەکرێت. ئەو قوتابیانەشی بەهۆی مانگرتنی مامۆستایانەوە لەخوێندن بە بەش بوون دەبە لەکاتی خۆیدا ئامادەیی تاقیکردنەوەکان بن و زیانێکی گەورە دەکەن و لەم سیاقەشدا، دەبنەقوربانیەکی گەورەیی چاوچنکی و بەرژەوەندیەکانی مامۆستایانی مانگرتوو.

مامۆستایان ئەوچینەن کە مارکس بەم شێوەیە باسیان دەکات و دەڵێت؛ “ئەمانە دژی بەرژوازی خەبات دەکەن بە ئەوەی بوونی خۆیان وەکو چینی ناوەڕاست، لەڵناوچوون ڕزگاربکەن، کەواتە ئەوانە شۆڕشگێڕ نین، بەڵکو موحافزکارن، لەوەش خراپتر و بەدتر ئەمان کەنەپارێزن و چونکە دۆیانەوەت چەرخ و ڕەوتی مێژوو بە دواوە بگەڕێننەوە”.

مانگرتنی مامۆستایان وەکو؛ چینێک داواکاری خۆیان لەپێدانی مووچە و کەمەکی مافی تایبەتی خۆیان کورت دەکەنەوە. لەکاتێکدا هەموو تۆژ و چینە ژێردەستەکانی خوارەوە لەم ماف و ئازادیانە بە بەشن.

کەواتە مامۆستایان تەنها ماف و موچە و ئازادیان بۆخۆیان دەوە وەکو چینێک نەوەکو ئەوانی تر.
مانگرتنی مامۆستایان، لەئێستا خزمەت بە نیولیبەرالیزم و سیستم دەکات، قوتابیان و منداڵی هەژارانیش سوتماکی ئەم مانگرتنەن ەونتر، مامۆستایان لەدژی چینی خوارەوە کاردەکەن ئەوەش بەشێوەیەکی ئاشکرا لەئێستا دەبینرێت، ئامانجی مامۆستایان پێکخستنی پێسەی خوێندنە لە کەرتی گشتیدا، مانگرتووان دەرگایی خوێندگایان داخستووە، کەچی لە پەیمانگاو کەرسە تایبەتەکاندا، بەپارە قوتابیان فێردەکەن و تەواوی پڕۆگرامی خوێندن تەواو دەکەن.
بەتایبەتکردن و وانە وتنەوەی تایبەت تەنها زیان بە قوتابیانی کەمدەرامەت و هەژاران دەگەیەنێت و توانایی دابینکردنی پارەی خوێندنیان نیە و دەبنەقوربانی مەرامە گاوەکانی ئەم چینە موحافزکارە. بۆیە قوتابیان پێویستە لەچوارچێوەی ڕێخراودا خۆیان ڕێکبخەن و بۆژنە سەرشەقامەکان و فشار دروستبکەن لەسەرحوکومەت دژی ئەم باردۆخەی مامۆستایان ڕوبەڕویانی کردەتەوە. یان کردنەوەی دەرگای خوێندگاکان، یان قەدەغەکردنی وانەی تایبەت.

پێوانەی چاکسازی باش بوونی گوزارانی خەڵک نەک پروپاگەندە! … سەردار عەبدوڵا حەمە

ئەم ووتارە لە سەر بەشکی قسەکانی مەسرور بارزانیە لە پەرلەمانی کوردستان لە ٥ی تشرینی یەکەمی ٢٠٢٠
سەرەنجام سەرکی بە ناو حکومەتی هەرێمی کوردستان مەسرور بارزانی ئامادەی پەرلەمان بوو بۆیستی خۆی نەک لە سەر بانگهێشت کردنیژمارێیک پەرلەمانتار.
مەسرور بارزانی لە سەرجەم قسەکانیدا هەوڵی ئەدا شکستی کابینەکەی بخاتە ئەستۆی کابینەکانی پێش خۆی و حکومەتی عێراق و نابوونی دۆریسەرکی کەرتی تایبەت .

کابینەکانی پێشوو هەی سەرکی ئەم باردۆخی ئێستان لە قسەکانی مەسرور بارزانیدا لە کاتکا ئەوانیش هەمیشە ووتوویانە چاکسازی دەکەن !!
هیچ یەک لە کابینەکانی پێشوو نەیانووتوە چاک سازی ناکەن چ لە کاتی پروپاگەندەی هەڵبژاردنەکاندا بوو بێت یا دواتر هەمیشە درێی باشتر کردنیبژێوی خەڵک و ڕووبەڕووبوونەوەی گەندەڵیان کردووە وەک ئەم کابینەی ئێستا . بە پێی قسەکانی مەسروربارزانی بێت کابینەکانی پێشوو درێیانکردووەو چاکسازیان نەکردووەو خراپسازیان کردووە و کێشە و گرفتکی کەڵەکە بووی زۆریان بە ئەم جۆرەشتووە بەیە بارودۆخەکە بە ئەو کەنتەڵناکرێ یا قورسایی زۆر لە سەر ئەو دا ئەنێ . هەر بەم بۆنەوە داوای چاوڕوانی زیاتر دەکا لە خەڵکی کوردستان پێ یان دەڵێ بە یەک ساڵیکابینەکەی ئەو مەحاڵە سەرکەوتن بە سەر ئەو گرفتە کەڵەکە بووانەدئا بێتە دی و دەبێ کاتی زیاتری بە دابنێن . دیارە هەشتنەوەی خەڵک لە چاوڕوانیداتنها قسەی مەسرور بارزانی نیە سەرجەم کابینەکانی پێشوو تر ئەم کارەیان کردووە هەمووو بیرمانە لە نەوەدەکاندا لە بەرانبەر ناڕەزایەتیەکاندایانووت حکومەتەکەمان ساوایە و دواتریش بیانووی داعش و ئاوارەکان کرایە کەرەستەی هەشتنەوەی خەڵک لە چاوڕوانیدا ، ئەمە تەنها پیشێکابینەکانی پێشووش نەبووە بەڵکو هەمیشە حکومەتە بەرژواکان شتکیان کردووە بە کەرەستە بە هەشتنەوەی خەڵک لە چاوڕوانیدا وەک کاتی خۆیحکومەتی بەعس دەیووت جارە لە شەڕداین لە گەڵ ئێران و جارکی تر دەیووت لە شەڕداین لە گەڵ ئەمریکا و ووڵاتانی ڕۆژ ئاوا. نیشتمان لەمەترسیدایە با دوای ئەمانە ئاوگەڵ دەکەین .
خەڵکی کوردستان هەقیەتی بپرسە کابینەکانی پێشووش هەرخۆتان بوون هەرپارتی و یەکێتی بوون خۆ حیزبی تر نەبوون بۆچی هەشتتان ئەو هەموگرفتانە کەڵەکە بە ؟ بۆچی زوو نۆتان گەیین؟ یا ئاگەر ئەوەندە گرفتیان کەڵەکە کردووە وەک ئەوە مووچەیان لە کاتی خۆیدا نەداوەو قەرزکی زۆریانکردووە و هتد دەبوو لێپرسینەویان لەگەڵ بکردنایە ، باشە ئاگەر وایە ئەوەندە کابینەکانی پێشوو بە توانا و شکست خواردوو بوون چۆنە دواتر هەرلە ناو حیزبەکانی خۆتانەوە هەڵتانبژاردن بە پلەی باڵاتر ، نیچیروان بارزانی کە سەرکی زۆربەی کابینەکان بوو کردتانە سەرکی هەرێمیکوردستان و بەرهەم صالحتان کردە سەرک کەماری عێراق.
. دەبە لەوە زیاکارانە تر چی بێت کە کابینەکانی پێشوو بکەیتە هەی بەرەو پێشنچوونی بە ناو چاکسازیتان یا بە مانایکی تر شکستان .

حکومەتی عێراق یەکە تر لە هەکارەکانی ئەم بارودۆخی کوردستان بوو لە قسەکانی مەسرور بارزانیدا چونکە مووچەی نە ناردووە و بودجەی پێنەداون ، باشە ئەگەر ئەو هەکار بووە بۆچی واز لەو حکومەتە ناهێنن ؟ بۆچی لە بۆغدا ناکشێنەوە و بۆچی کار بە ئەنجامی ریفراندەم ناکەن ؟ بۆچیپلە و پێستان وەرگرت ؟ سەرکی کەمار و چەندین وەزیر و ئەندام پەرلەمانی حیزبەکانتان لە بۆغدا بۆچیە ئەگەر خەرکیان نیە بە خەلکی کوردستان؟ئەم جۆرە قسانە مایپووچ دەبنەوە کاتێ ئەوە بە کردەوە بۆغدا بە دەست دەزانن و بە قسەش بە دوژمنی دەزانن. مەسرور بارزانی لەلایەک دەیووتبارودۆخی خەلکی کوردستان باشترە لە دەوروبەرکانی خۆی مەبەستی ئەو خەلکی ژێر دەسەڵاتی حکومەتی عێراقە کەچی چاوەروانی مووچەوبووجەی ئەو حکومەتەش دەکا ئەمە ئەوە ناگەیەنێ ئەو حکومەتە باشترە لە ڕووی دارایيەوە ئەمە لە لایەک لە لایەکی تریشەوە ئەو حکومەتە هیچ نەبەهەموو مانگێ مووچەی خەلک دەدات بەڵام جەنابی مەسرور ئەوە ئەوەش ناکەن بۆچی خەلکی کوردستان باشتر ئەژی هەردوو لاتان دوو دەسەڵاتیدزو مافیان نەخەلکی عێراق و نە خەلکی کوردستان ژیانکی شایستە بە مرۆڤیان نیە لە سایەی ئەوەوە .

نەبوونی دەوری کارتی تایبەت لە قسەکانی مەسرور بارزانیدا هەکارکی تر بوو بە شکستکیان بە یە پە ی وایە کارتی تایبەت ئابوری کوردستانپێش دەخات !! ئەمەش لە سەرتاسەری جیهابدا نیولیبرالیزم ئەم پروپاگەندەیە دەکا کە گوواییە دەبە گرنگی بەکارتی تایبەت بدرێ . باشە ئەوە جیهانیسەرمایەداری نابینن کە لە ژێر سایەی نیلیبرالیزمدا لە چ قەیرانکدا یە ؟ چونکە کارتی تایبەت بەدوای قازانجی شەتانەوەیە بە ئەمەش نرخ و بەهایکاکانی بەرز دەکاتەوە ئەوە لە لایەک لە لایەکی تر بە ئامانجی قازانجی زیاتر کرێکار لە سەر کار دەردەکا و کرێ ی کەم دەداو سەعاتی کار زیاتردەکا تاوای لە دەت هەزی کەینی کاکان کە زەربەی خەلکە نامێنێ ، کەم دەبەتەوە بەیە قەیران لە دوای قەیران ووە دەدات ، سیاسەتی کارتی تایبەتلە جیهاندا ووە لە شکستێ . مەسرور بارزانی هەر لە میانەی قسەکانیدا لەم بارەوە ووتی(خە ئەمە سیستەمی سۆشیالیستی و کۆمۆنیستی بنیاتنانین)، ئەو پە ی وایە ئەو سیستەمە باش نیە بە گۆشەی ئابوری . هەر بە بیرهێنانەوە پێویستە نموونەی شۆشی سۆشیالیستی ئۆکتۆبەری روسیا بهێنینەوە پاش سەرکەوتنی ئەم شۆشە لە ڕووی ئابوریەوە چەند هەنگاوکی کەم نرا وەک نەهێشتن یا کەمکردنەوەی کارتی تایبەت ئەو کاتە وواتیروسیای لە دواکەووتوترین وواتی ئەوروپاوە کردە پێشکەوتووترین وواتە لە ڕووی گۆشەی ئابوریەوە بە جۆرکی لە هات بووە هاوشانی

ئەمریکا ئەوەی کە ئەنجامەکەی چی بوو هەکارەکەی ستالین و ئەوانەی دواتر هاتن نەیانتوانی کارەکانی شۆڕش تەواو بکەن ئەوە باسکی تر ، یەکەم کارەکشۆڕش لە روسیا کردی کارەبای گەیاندە دوورترین گوندی روسیا کەچی ئەوە کارەبای کوردستانتان بۆی و تا ئێستایش کورستان وەک ٣٠ ساڵپێشتری لە نەهاتوەتەوە کە حکومەتکانی پێشووی عێراق لە ڕێ ی کەرتی گشتیەوە دابینیان کردبوو .
ئەگەر ئەوە پێتان وایە ئەو ووتانەی کە سیستەمکەیان سەرمایەداری دەوڵەتیە بە ناوی کۆمۆنیست و سۆشیالیستەوە بیانسڕنن ئەوە هەڵەیەکی گەورەدەکەن. هەرچەندە کۆمۆنیستی و سۆشیالیتیش نین بەڵام کەرتی گشتیی بنەمای ئابوریانە کەچی گۆڕیان کردووە لە ڕووی ئابوریەوە چین بەنمووونە ئەمڕۆ کەوتوەتە پێش هەموو سیستەمی ئەورووپا وەرژئاواوە بە ئەمریکاشەوە . هەر بۆیە من پێم وایە کەرتی تایبەت دەوری نیە لە گۆڕیئابوریدا چاو لە تورکیا بکەن بزانن کەرتی تایبەت چی لە ئابوری ئەو ووتانە کردووە . دەبە ئەوەش لە بەرچاو بگرین هەر گۆڕپەدانی ئابوری گرنگنیە گرنگ دابەش کردنی سامانە بە شێوەیەکی یەکسان گرنگ ئەوەیە بزانین کام سیستەم لە قازانجی چینی کرێکارو زەحمەتکێش و چینە کۆمەڵایەتیکانە تا کەرتی گشتی بادەست بێت ئەم چینە خۆش گوزەرانتر دەبێت دەبە سیستەمە هەڵبژێرین کە سامانی کۆمەڵگا بە هەموو کۆمەڵگابێت نەک بە چەند کەسێک.

بیانووی کورنا یەکە تر لە هەیکانی بەرەو پێشەوە نەچوونی چاکسازیکان بووە لە قسکانی مەسرور بارزانیدا، وەک پێشتر ووتم دەستاتبەرژواکان هەمیشە بیانوویکیان هەیە بۆ خراپی بارودۆخی خەڵک. پرسیار ئەوەیە لەرەدا ئایا کورنا کاریگەری هەبووە لە سەر ژیان و بارودۆخیخودی مەسرور و باوکی و برازاکانی و سەرجەم بەرپرسان؟ نۆخەر ئەی کەوایە نابە هەکاریش بێت بۆ خراپ بوونی بارودۆخی خەڵکی کوردستانیش، لە کاتێکا سیستەمێکی حوکمەانی ئینسانی و عادیلانە هەبە بۆیە گرفتەکە کەرنا نیە بەڵکو سیستەمی ناعادیلانیە، دابەش نەبوونی سامانی ووتانە بەعادیلانە . دەبوو کورنا ببوایەتە هۆی چاکسازی زیاتر نەک بیکەنە گرفت بۆ خەڵک دەبوو لەم کاتەدا سەروەت و سامی دزراو دابەش بکرێ بە سەرخەڵکیدا بۆ ئەوەی خەڵکی پارەزراو بۆ لەو قایرەس و پۆیستیان بۆ کار کردن و چوونەوە دەرەوە نەبە وەک لە کۆمەڵگا پێشکەوتووکاندا هەر ئەوکارە کرا ، بۆ پێچەوانەوە کورنا بوو بەخێر بۆ دەسەڵاتداران بازرگانی و بەقاچاخ بردنی نەوت و هەنانی دەرمانی ئیکسپایەر و بووە هۆیدەسکەوتی زیاتر بۆ خێزان بەنام چینەکانی خوارەوە ژیان و

گوزرانیان خراپتر بوو بەهەی ئەم پەتاوە.

دوا قسە ئەوەیە ئەگەر چاکسازیەک بارودۆخ و ژیانی خەڵک باشتر نەکا ئەوە چاکسازی نیە و پرسەی چاکسازی فریوکاریەو دریەکی گەورەیە ئەمکابینەش هەر لە هەوەی ئەوەدایە خەڵک خەشخەیاڵ بکا بەوەی کاتی زیاتری بدەنێ تا چاکسازیەکانی بکات و خەڵک لە چاوەڕوانیدا بهێڵێتەوە تاکاتێکی نادیار لە ماڵەوە بن و نیەنێ شەقام بە داواکانیان ، خەڵکیش لە برسیەتی و لە هەژاریدا ڕاگرن و خەشیان لە تەری و دەوەندیدا بهێڵنەوە . ئەم کابینەش وەک ئەوانی پێش خۆی نە ئەتوانێ چاکسازی بکا و نە ئەتوانێ دەسەاتێکی دادپەروەرانە دابین بکات بە خەڵکی کوردستان بەیەچارسەر ڕامایینی یەتی .

سەردار عەبدوڵا حەمە
٦/١٠/٢٠٢٠

خیانەت ... سەلام عومەر

نامەیەکم دایە دەست با

هەور هات و لەی تەڵ کردم

رازەکەشم بە مەی سپارد

ئەویش هات و لەی سڕ کردم

⋆ ⋆ ⋆

نامەیەکم دایە دەست با

تا بە نیشتمانی ببا

پەم وانییە نەنامەی من

نە ئازادیش بەکەس بگا

***

نامەیەکم دایە دەست با
رەشبا لە ئاسمان دەاندی
پەیکانی مەژوو کەوتن و
خیانەت بەئاشکرا فەاندی

مانیفێستی عەشق.. بەشی کۆتایی.. تێکست: ستیڤان شەمزینی

تە ژنیکی خەمباری، منیش لە میتالی خەم دروستکراوم
تە ئاوازێکی تەنیای، منیش مایسترۆیەکی بێدەنگ
وەرە ئازیزم، پێکەوە سیمفۆنییەکی غەمبار
لە ئێشق دروست بکەین

من دزم، دەمکە دڵی تەم دزیوە
تەش دزی، لە مێژە هەستەکانت دزیوم
ئەمە هەردووکمان دزین، تە رووناکی ڕۆح و
منیش ئاگری بەتینی ئاوینم دزیوە

ئەو بەسەیە قرچەی دڵی منە
چوونکە چیتر بەرگەی ئەم دڕاوخی دابڕانە ناگرێت
ئەو گریانە خەمگینە نەتەی قورگی منە
چوونکە تەنیا بەم ئاوازە شیوەنی فیراق دەکات

تە خەونت بینی و گووتت خەشم ئاوێی
منیش خەونم بینی و گووتم خەشم ئاوێی
لەناکاو لە خەونی قووڵ ڕاچڵەکین و

سەرەتای دابەزانێکی جاویدانی دەستپێکرد

ئێشق سەرەتای دەستپێکردنی دابەزان
دابەزان سەرەتای دەستپێکردنی ئێشقە
دابەزان سەرەتایە و کۆتایشە

ئێشق گەردەلوولێک بوو
ئێستا و ئایندەی هەڵگرتم بەرەو دوورگەی ئازار
ئێشق شەپۆلێکی تووڕە بوو
ئاواستەی کەشتی خەونەکانمی گەیی بەرەو نادیار

کاتێک من ئاشق بووم هەموویان پێدەکەنین
کاتێک من دابەزام هەموویان پێدەکەنین
ئیدی هەر پێکەنین...

لە فەرهەنگی ئێشقدا، دوو وشە هەن
مانای رەنجی ئاشقانەی من شی بکاتەوە:
گریان و دابەزان

حەزئەکەم چی جوانی دنیایە بیخەمە شیعرەکەوە بە تە
حەزئەکەم چی گووڵە بیکەمە چەپکێک ئاویش هەر بە تە

چەند دەتەوێ بڕۆ، چەند دەتەوێ دوور بکەوەرەوە
چوون لە جوگرافیای دڵم دەرناچی
ئاخر تە نازانی ئێشق مەملەکەتێکە لەناو دڵی من

من و تە لە پێشتی بەئاگایدا بووین

سەو حرامکراوکانمان لێکردەوە و
هەموویانمان خوارد
بەمە بە ئاگا هاتینەوە و
لە ناو دزێخی عەشقدا خەمان دزییەوە

عەشق راکشانی بردکەی سیزیفە
عەشق خلەربوونەوەی بردکەی سیزیفە
عەشق رەنجکشانی بە ئەنجامی سیزیفە
عەشق دیوکی تری بە سیزیفبوونە

سێپتەمبەری 2015
دیسامبەری 2016

ئەمانیا- بیلەفەد

تێبینی: هەموو بڕشکانی ئەم پەستراندە لە کتێبی شیعریی "بەتیشکی عیشقت ئەدرەوشێمەوە" لەلایەن 21-74 چاپ و بڵاوکراونەتەوە. کە ئەو کتێبەش بە چاپی کاغەز لە سەرەتای ساڵی 2017 لە ناوەوە و دەرەوەی وڵات بڵاوبوونەتەوە.

ساتپژانی مەمـک … شیعر/کـاوە عوسمان عومەر

(١)
فریشتەیەک لە ئازار، گەشتنەک..
خەراتر لە ترپەی دڵی کات،
وشەیەک پە ئێستا،
وەرزەک پە گوڵی ژەهر
چنگە بەدەنگی،،

هەشتا لەوی ئەو ..
گوڵچنینی زەردەپەڕ بوو

(٢)
هەر لە وەرزی خەزەڵشی جەنگا بوو،،
من تەم ناسی،
تە منی شەختەت لە ئامێز گرت،
کەسمان ئەستا نە بە زمانی..
پەپولە ئاوێکان قسە ئەکەین،
نە باخەکانمان…
وەک ئەوسا بڵێمی پە چرای،
ناو دەریاچەی یاخیبونە

(٣)
کە لە ئامێزی شەختەبوتدا..
بوە پەیکەرێک لە خەمی ژاوی کات…
لەگەڵ دوا زەدەخەنە یدا،
شەپۆلێک سیمرخیش..
لە باڵیاندا.

(٤)
گەر پشکەکانی سەرپەنجەکانت
لە دوریما بتەزن، ئیتر بزانێ،،
سرکیی وشەم تەلبەندی کات ئەبڕێ،
ئەوەتا لە بەردەم چرای کز سوتاوت..
چیرەکی تیشک پژانی مەمکێ،
گەرئاوەنە شینەکانی کەچیشت،،
وررد ..و خاش..بە..
یادەوەریەکانت، ،،
ئەبنەوە بە مرواری…
نەو ەستە چنراوەکانی چاپتەرەکی تر..
لە سروتی ئەفسونم

(٥)
کیوێک لە خەونم بری تا گەیشتمە..
کەشکت لە فرمیسک و،،
پڵێ هەورێک،،
لە خوێنی قەترانی ژاو

(٦)
لە کەناری لمینا ،
دوا نوسینی ناوشوشەی ڕەحی خۆی..
بە شێوەلە زیوەیەکان سپارد،
سەرگوزشتەی سەرکەشی کەشتیەکی مەستە،
بە سەمەرە قەشەنگەکانی بوون..و..
چارەکە کەی هەوری گەیشتو..
ساماڵیشی ، ،،
ئەشکەنجە ڕەژنەی ونبوون

(٧)
پایزەکی بەڕەنگە
وەک تەی پەل و گوڵا ی وەریو،
پایزەکی تینووی بەنمەیە..
وەک تەی پەڕیو لە ژەر تەمتومانی..
دوای جەنگە ڕەش و سور و بەڕەنگەکان،
چی شاکارەکی لە نامەیی،،
چی تروسکە یە کیت..
وەڕە وئاوەزان،،
بە تەکستی پەرتوکی مەرگنوس

(٨)
گەر نازانیت،،،،
برینەک لەسەردەتە،
ڕەش، و قەترانی ،،
تا بە گەورەترو ترسناکتر..
لە لەوی شەقارشەقاری،
گەردونەک لە تەنیایی …
و بەدەنگی ڕەها.

(٩)
ئەوارەیەک زەردتر،،
لە ئآلتونی چاوی خەر..
وشەیەک، وەک گوڵایەکی بەگیان،
لە زارت وەری،،
تەکستی دونیەک،،
بە ئەندازەی خوپڕانی کاژەرەک، دنیاییدا..
لەوی هەرگیز ناگەڕەتەوە ئەرە،،

منیش هەر ئەوەندەم پێت وت،،
پارادیسم، دوو فەرسەخ لێ تێنیایتەوە دوور
گەر تەزبیح لەشێ قەی باڵدەی،
وەک ئەوسای نەورەسیت...
هەر ئەگەیتە دەروازەی پارادیسم.

(١٠)
ئەبارەمەو...کە تێ نامێنی..
باوەرم بێ نەرگزی ساتەکانتە..
چەپکە زەردەخەنە بۆنەتەوە ،
بەردەم دەرگای سپی چاوەڕوانیم،
بەڵام نێ کاتی ئەوەم ماوە..
بێ تەرزەکانت چرکەمەوە،
تەش وەک ئەوسا
وشکانت،،
نابنەوە بە چەپکە زەدەخەنە.

(١١)
کە باهۆزی جەنگکی تر
گوڵە خوێنمژەکانتی..
ژاکانێ بەر پەنجەرەم ،
لەسەر کورسیەکەم ،
دوا پەکی ڕامان..
بێ یادی وەرینی ..
ساڵە گوڵزومردیەکانی ..
خەم و خەت ئەخەمەوە

(١٢)
کە بومە وە دەریاوان،
هەمو شکەتیەکانی...
پشت دەریاو،
شەختەبووونی خوێن،و...
خەکوشتنی شەپۆلێ خشبەختەکان..
و..بەردبونی دەت بێ باس ئەکەم

(١٣)
تاسەی شەپۆلەکان..
چیتر بێ من تیمار ناکرێ،

ئەی نەسیمە تەنیاکەی..
بەدەر لە کات و شوێن،
شینم کەوە بە رەنگی زەریا،
چیتر ناگەم دەنەوایی…
ئەستێرەیە باڵ وەریوکان بەموە.
پەنجەکان بونەتە تاشە بەرد…
دەیش چنگە سوتماکی چاوەوانیە..
پەناگەم…
لە تیمارکردنی لەوی تینوی…
ئەم هەمو گوڵە ئەفیلیا..
شەکەت و ماندوو وەریوی…،
چنگە ژەهراویکانی سوتانی جەنگ.

(١٤)
کە دوا کەشتیش نەگاتە کەنار..
دەریاش لە وەرزی جەنگا،،
ببێتە بیابان….
تا ئەتوانیت بنوسە،
لەو نامانەی هەرگیز نامگەنە..
یان بە خامەی سەرابیت..
دەستێک بکێشە،
خنکاو لە ژێر ئاهی بارانە…
بە رەنگ و تەزیو،
وەک روخساری نامەیی تە

دوو ئەستێرەی گەش گەش … عەلی حەمەشید بەرزنجی

چەند خشە کە مرۆڤ لە ژیاندا و دوای مردنیشی تایبەتمەندیی و جوانیی و کار و کردەوەکانی ببنە پێناسە بۆی و جێگەی شانازیش بن لە نێو کۆمەڵگەکە یاندا.ئەمە ئەگەر لە دنیا ڕەنگین و ڕازاوەکەی ئەدەبیاتدا بێت ڕوونتر دەردەکەوێت و تیشک و پرشنگی گەشی هەموو

لایەک دەگرێتەوە. کە دەڵێین ئەدەبیات ئاوێزەی بواری نوسین دەگرێتەوە و لەخۆ دەگرێت، هەر یەکەشیان کەسانی تایبەتمەند و پسپۆڕ و شارەزا کاری تێدا دەکەن و لێوەوەکار و بەرهەم و بابەتەکانیان بەخۆیەک دەناسێنن کە زۆر جار هەندێکیان وەکو پووری هەنگ خۆیان کەدەبێتەوە و چێژی لێوەردەگرن. هەندێک کەسیش هەیە زیاتر لە بواری ئەدەبیدا کار دەکات و سەرکەوتوویی خۆی بەبەرهەمکانییەوە سەلماندووە. لە ئاسمانی ئەدەبیات و مێژووی کوردیدا وەک ئەستێرەی گەش دەردەکەون و دەبنە مایەی سەرنج. لەردا دوو ئەستێرەی گەش گەش، دوو مرۆڤی بەتوانا و بەهرەمند، دوو کەس کە لەلای گشت خەڵکی کوردستان ناسراون و دیارن باس دەکەین، کە هەردووکیشیان تەنها پێنج ڕۆژیان بەین بوو کە وەک ئەستێرە کشان و گەیشتنە دوا مەنزڵی ئەبەدیی خۆیان، ئاوانیش مامۆستا (ع.ع شاونم) کە ١٠/١٠/٢٠٢٠ و مامۆستا (عوسمان محەمەد هەورامی) یە کە ١٥/١٠/٢٠٢٠ کۆچی دوایی کرد و زیانێگی گەورەش لە ئەدەبیاتی کوردی کەوت .

حەمەصالح قەرەداغی.....ع.ع شاونم.....عەلی حەمەڕەشید بەرزنجی

کەمن ئاو مرۆڤانەی کە وەکو ئەمان کەمێک تایبەتمەندی جوان کۆیان بکاتەوە و تێیدا سەرکەوتوو بن، دوو شاعیر، دوو نوسەر و زمانزان و شارەزا و بەسەلیقە و ورد و بوێر، هەردووکیان کەمێک کتێبی بەنرخ و گرنگ و بەسودیان لە چەند بوارێکی جیا جیا دا پێشکەش بە کتێبخانەی کوردی کردووە و تا هەتایە ناو و ناوبانگیان بە زیندوویی دەمێنێتەوە. ئاوەی یاتر وایلێکردم کە ئەم بابەتە بنوسم ئاوەیکە هەردووکیان سوارچاکێکی شارەزا و لەزانی بواری ئەدەبیاتی منداڵان بوون، خاوەنی چەندین شیعر و ئەپەرێتی پەروەردەیین، دوو مامۆستا و پەروەردەکاری بەتوانا و خەمخۆر و دەسەزی منداڵانی کورد بوون، هەرچەندە ئاوان بەتەمەن لە من گەورەتر بوون بەڵام وەکو

هاوڕێ وا بووین و زۆر جار پێکەوە گفتوگۆمان دەربارەی ئەدەبیاتی منداڵانی کورد کردووە ، ئەوان دەریایەک بوون لەزانیاری،ئاسمانێک بوون لە ئەستێرەی وشە و نیشتمانێک بوون لە جوانی و وەفا و خۆشەویستی.ئەوان دوو دەنگی زۆڵاڵ و دوو گەنجینەی بەهرەها و سەنگینی وشەی کوردی بوون.من بە تەلەفون و دانیشتنیش لەگەڵ هەردوو ماستای ئازیز(ع.ع شەونم)و مامۆستا (عوسمان محەمەد هەورامی) دا پەیوەندیمان هەبووە و،کە ئەدەبیاتی منداڵان بە جوانیی و ناسکیی خەی ئەو شانازییەی پێبەخشیم کە ئەو پەیوەندییەم لەگەڵ ئەو دوو شاعیرەدا دروست بکەم.تا کۆتایی ژیانیشیان ئەو پەیوەندییەمان هەر بەردەوام بوو.ئەو ماوەیەی پێشوو خەریکی نوسین و ئامادەکردنی بابەتێک بووم بەناونیشانی(دایک لە شیعری منداڵاندا) مامۆستا عوسمان لەڕێی (ماسنجەرەوە) چەند شیعرێکی خەی بە ناردم کە بە (دایک و خۆشەویستی دایک) نوسیبووی و زۆر بابەتێکشمی بەلاوە باشبوو.زۆر گرنگام نەو گەڕانە تایبەتەکانی منداڵان و ئەو کتێب و نامیلکانەی کە دەسەزانی ئەو بوارە بە منداڵانی کوردیان نوسیبوو،بۆیە کەمێکی زۆر شەرم کەکردەوە کە بە دایک نوسربوون.بۆنام شیعرێکم لەبەر بوو کە نەمدەزانی خاوەنەکەی کێیە،بۆیە منیش پێرشی ئەوە بووم کە خاوەنەکەی بدۆزمەوە ،دوای گەڕانی بەناو هەندێک لەو دیوانانەی کە خاوەنەکانیان شیعریان بە منداڵان نوسیوە وەک (زۆوەر، بەختیار زۆوەر، بەکەس،کاکەی فەلاح،لەتیف هەمەت،ع.ع شەونم...)بەم نەدۆزرایەوە بۆیە وام بەباش زانی کە پرسیار بکەم ئەوەبوو تەلەفونم بە مامۆستا ع.ع شەونم کرد و دواتریش بە مامۆستا عوسمان محەمەد هەورامی کە هەردووکیان زیاتر بە بەکەس دەچوون بۆنام لە دیوانەکەیدا نەبوو،تا وەڵامەکانیشیان لەیەکەوە نزیک بوون،بۆنام کەسیان دەنیا نەبوون ،ئەوەبوو دوای ئەوانیش لە زۆر کەسی ترم پرسی کە کەسانی شارەزا و ناسراو بوون لە بواری ئەدەب دا.هەندێکیان دڵیانوت شیعری (هێشیدی مەلا عەلی) یە و بۆنام هەر ئەوانیش دەنیا نەبوون . ئەمەش تەواوی شیعرەکەیە و دەنیاشم کە زۆرتان بیستوتانە دوور نییە لەبەریشتان نەبێت چونکە ساڵانی پێشوو لە پەیگرامی خوێندن دا هەبوو ناوی خاوەنەکەشی هەر لەسەر نەبووە.بۆیە ئەوەشم باسکردو تەواوی شیعرەکەش دەنوسم، بۆیەکەوە کەسێک ناوی خاوەنەکەیمان پێ بڵێت.

کۆمەڵێک لە نوسەران و شاعیران و هونەرمەندانی پواری مندالان لە گەشتێکی گوڤاری (گوڵەکان)

دایکی شیرینم چەند خۆشویستی
بۆ ژیانی من چەندە پۆویستی
لە بەر من بۆشو ئازار ئەکشی
نەکوو دەرکەوم تاکو دامپۆشێ
بۆلایلایی خۆش ، ئاوازی شیرین
من ئەکەیتە خەو دەم بە پێکەنین
لە نەخشیما ئەگەیتە فریام
چارەسازمی کە وەختێ گریام
بەسەرمای زستان پارێزگارمی
بە هاوین ئاوی سازگارمی
ئوەندەی کە تە منت خۆشدوێ
من سەد ئوەندە خۆشی تەم دوێ

دانیشتن و گفتوگۆ لەگەڵ ئەو دوو مامۆستا ئازیزەدا هەندێ شیرین و خۆش بوو حەزت دەکرد تەواو نەبێت و گوێیان بۆ بگریت و تینوێتی خۆت بە بارانی وشەکانیان بشکێنیت،کە ئەدووان بە تامەزرۆوە گوێکانم شل دەکرد و پەرۆشی ئوە بووم کە زیاتر و زۆرتر قسە بکەن،چیت بپرسیایە بۆنمونەوە دەهاتنە وەڵام.مامۆستا عوسمان تا ئەم دواییەش دەیتوانی کە بێتە بازاڕ بەڵام بە کەمی ، نەشتەر گرییەکیان بۆ ئەنجام دابوو ئەمەش کەمێک لە نوسەر و شاعیران سەردانمان کرد ،زۆری پێخۆشبوو هەروەها زۆر قسە و بەسەرهاتی خۆشیشی بۆ گێڕاینەوە من و کاک ئەمین محەمەد و کاک سەردار قادر و مامۆستا ئەحمەد حسێن و مامۆستا عوسمانی ناری زادە و کاک شێخ ڕەوفی شێخ جەمیل

بووین. بۆم دەمان نەهات داوای لێبکەین کە وێنەیەکی لەگەڵدا بگرین چونکە ئەو لەناو جەدا کەوتبوو.چەند جارێکیش لەگەڵ کاک ئەمین محەمەد و مامۆستا ئەحمەد حسێن و زانیار سەردار قەگەیی سەردانی مامۆستا ع.ع شەونم) مان کرد.جارێکیش من و کاک ئەمین لەگەڵ مامۆستا حەمەساڵح فەرهادی و جارێکی تریش لەگەڵ کاک ئازا یوسف سەرنوسەری گەڤاری جەلانێ و کاک سەرهەنگ غەریب کە لە هەولێرەوە هاتبوون سەردانی مامۆستا ع.ع شەونمیان کرد. زۆر جاریش هەرخۆم لەگەڵ کاک بارانی کۆم دەچووین زۆری پێخۆشبوو باران زۆر بچوک بوو بۆم شیعری لەبەر بوو بۆی دەوت کە شیعری ئەویشی لەبەر بوو،شیرینی دەدایە..باران وێنەشی دەگرتین..من بەرهەمی خۆم بە برد و گەڤاری(ئاری) یشم بە دەبرد کە خۆم سەرپەرشتی دەرکردنیم دەکرد،زۆری پێخۆش بوو،ئەویش کتێبی چاپکراوی خۆی دەکردینە دیاری.ئەو دوو مامۆستا ئازیزە لەو تەمەنشدا هەر چالاک و لەکاردا بوون،بەردەوام بوون لە نوسین،هەردووکیشیان خۆتکی جوانیان پێوە بوو.مایەی خۆشحاڵیمە کە کاتێک هاوڕێی شاعیرم کاک ئەمین محەمەد خەریکی کەرکردنەوەی دیوانەکەی مامۆستا ع.ع شەونم بوو من زۆر لە شیعرەکانم تایپ کرد ،هەروەها جارێکیش کە چووم بۆ سەردانی داوای لێکردم کە چەند شیعرێکی هەبوو بۆی تایپ بکەم،یەکێک لە شیعرەکانی بۆ سڵەمانی بوو کە تازە نوسیبوی.بۆم تایپ کردوو لەسەر سیدییەک بۆم بردەوە،بۆم بیرم چوو بوو هەر لەو سیدییەدا چەند شیعرێکی خۆیشمی تیابوو کە ئایکەشابوو تەلەفونی بۆ کردم و داوەی دەستم جۆی خۆیەتی لەرەدا باسی ئەوەش بکەن کە ستافی گەڤاری (گوڵان) کە گەڤارێکی تایبەت بوو بۆ منداڵان سااڵنە گشتەکیان بۆ نوسەران و شاعیران و هونەرمەندانی بواری منداڵان ساز دەکرد بۆتایبەتی ئەوانەی کە لە گەڤارەکەدا بەرهەمەکانیان بڵاودەکردەوە بۆم ئەمساڵ نەمانتوانی ئەو گشتە بکەین،لەو گشتانەشدا مامۆستا عوسمان محەمەد هەورامی لەگەڵ سەرجەم بەشداربووواندا بۆگفتوگۆ و بۆخشینی زانیارییەکانی سودی پەدگەیاندین و هەمیشە بۆ ماندوو بوون بۆ چالاکی لەدەوری خۆی کۆی دەکردینەوە. نوسین دەربارەی ئەم دوو ئەستێرە گەشە درەوشاوەیە تەواو نابێت ،بۆم گ َانەوەی ئەم بیرەوەرییانە خۆشویستی ئەوان زیاتر دەردەخات و تا هەتایە لەیادمانا بەنەمری دەمێننەوە.ڕۆحیان شاد و گۆڕیان پڕ نور بێت.

کۆمەڵێك لە نووسەران و شاعیران و هونەرمەندانی پواری منداڵان لە گەشتێکی گۆڤاری (گوڵەکان).....

١٦/١٠/٢٠٢٠

وەرزکانی سا ... محەمەد بەرزی

سا چوار وەرزی تیا
ئاو و هەوایان جیا

زستانی بەفری زەر
ئاو دەبە بە چلوور

بەهارکەی گو پشە
سەیران و گەشتی خشە

هاوین گەی گەرما
بە مەلە بە هاوتا

پایز گەا هەزانە
لای من وەرزکی جوانە

وا تەکەم هەنگینە
دار و بەردی شیرینە

٢٠٢٠ / ٧ / ٢٦

ڕزا شـــــوان: چیـــــرۆک بۆ منـداڵـان.. بـەردێـکـی گـەورە لـە ناوەڕاستی ڕێگادا

لە سەردەمێکی ڕابردوودا، شایەکی زۆر زیرەک و دانا و زانا هەبوو، هەردەم دەیویست لە ڕێی تاقیکردنەوە و کاری کردارییەوە، گەلەکەی فێری کەشش و کاری جوان و وانە و پەندی بەسوود بکات.
شەوێکیان، لەو کاتەی کە هەموو خەڵکی نووستبوون. شا لە نزیکی کەشکەکەیدا، لەسەر چەقی ناوەڕاستی ئەو ڕێگا سەرەکییەی کە بە بەردەم کەشکەکەیدا تێدەپەڕی. بەردێکی گەورەی دانا. بەیانی ئەو شەوە، شا خۆی لە پشتی شوورەی باخچەی کەشکەکەیدا مات دا و لە بەردەکەی دەڕوانی، تا بزانێت چی ڕوودەدات و کە ئەو بەردە گەورەیە لادەدات.
یەکەمین جار جووتیارێک هات، گالەسکەیەکی پڕ لە گەنمی پێبوو، دەیبرد لە ئاشدا"ئاسیاودا" بیهاڵێت و بیکات بە ئارد.
جووتیارەکە:"باشە! ئەو خەڵکییەی کە بە ئەردا ڕێشتوون و ئەم بەردەیان بینیوون، بە لایان نەداوە؟ دەک تەماندرێژ نەبن، ئەمە تەماڵی و گوێ پێنەدانە" گالەسکەکەی بە لای ڕاستی بەردەکەدا سووڕاندەوە، ڕێی گرتەبەر و ڕێیشت و دوورکەوتەوە، هەر دەیبەڕان و سکاڵای دەکرد و لەمەی خەڵکی دەکرد. تومەتباری دەکردن کە هیچیان تیا بەسەر نییە. بە ئەوەی کە خەشی دەست بە بەردەکەوە بدا و هەوەبدا کە لەسەر ڕێگاکەدا لایبەرێت.
دوای کەمێکی تر، سەربازێکی لاو هات، کە بە درێژایی ڕێگاکەدا گەرانی دەوت. سروە بایەکی فێنک پەڕەکانی سەر کاوەکەی دەلەرانەوە، شمشێرێکی بریقەداریش بە لای چەپیەوە بوو. بیری لەوە دەکردەوە، کە لە جەنگدا، چی ئازایەتی و دڵێریەکی بوونە دەنوێنێت. سەربازەکە بەردەکەی نەبینی، پەی لێی هەڵکەوت، بە لایەکی ڕێگاکەدا کەوت. هەستایەوە و خەڵی سەر جلەکانی

تکاند و شمشرەکەی هەڵگرتەوە. زەر لەو خەڵکییە تووڕەبوو، کە ئەم بەردە گەورەیان لەسەر ڕێگایەدا بینیوە و لایان نەبرووە. بە تەماڵ و تەوزەل ناوی بردن. سەربازەکە ڕیشت و دوورکەوتەوە، بە ئەوەی کە بیر لەوە بکاتەوە، کە پاڵ بە بەردەکەوە بنێ و هەوڵبدات لای بەرێت.
بە درێژایی ئەو ڕۆژە زەر کەس بەو ڕێگایەدا، بە لای بەردەکەدا ڕیشتن، سکاڵایان لە شا و لە خەڵکی دەکرد کە دەبینن ئەم بەردە گەورەیە لە ناوەڕاستی ئەم ڕێگایە دایە، بە ئەو خەڵکە تەماڵە لایان نەبردووە. بە ئەوەی خەشیان هیچ هەوڵێک بە لابرنی بدەن.
لە دواییدا، لە دوای ڕۆژ ئاوابوون، ئەوارە تاریک بوو. "جوان" ی کچی مام شاسوار، کە کچێکی ئازا و ژیربوو، لە بیانییەوە تا ئەوارە لە کارگەیەکدا کاری دەکرد. ئەوارە لە گەڕانەویدا بە ماڵەوە. بەردە گەورەکەی بینی، گەرچی زەریش ماندوو بوو. لەبەر خۆیەوە وتی:"وا تاریکی داهات، لەوانەیە کەسێک بەم ڕێگایەدا بێوات و ئەم بەردە نەبینێت و پێی لەهەبکەوێت و ئازارێکی زەری پێبگات. پاڵی پێوە دەنەم و لە ڕێگاکەدا دووری دەخەمەوە" زەر زەحمەت بوو کە بتوانێت بەردەکە بجووڵێنێت. جوان بە هەموو هێزو و تین و توانایەکییەوە، بەردەکەی جولاند و پاڵی پێوەنا.. چەند تڵکی پێیدا، وازی لێنەهێنا تا بە تەواوی لەسەر ڕێگاکە لایبرد و دووری خستەوە.
جوان واقی وڕما، کە بینی لە چاڵکی شوێنی ژێر بەردەکەدا، سندووقێک هەبوو. سندووقەکەی هەڵگرت.. قورسبوو چونکە پڕبوو لە شتێک. لەسەر سندووقەکە نووسرابوو:"ئەم سندووقە بە ئەو کەسەیە، کە ئەم بەردە گەورەیەی لەسەر ڕێگاکەدا لابرد" جوان سندووقەکەی کردەوە، بینی پڕە لە زەر. زەر بە دڵخۆشی و شادییەوە گەڕایەوە بۆ ماڵەوە.
کە ئەم هەواڵە بە شاردا بڵاوبۆوە، جووتیارەکە و سەربازەکە و هەموو ئەوانی تریش کە بەلای بەردەکەدا ڕەشتبوون. لەسەر چاڵی بن بەردە گەورەکەی ناوەڕاست ڕێگاکەدا کۆبوونەوە، بۆ پێکانیان خەڵکیان لادەبرد، بەو هیوایەی کە پارچە زەڵێک بدەزنەوە.
لەم کاتەدا شا گەیشتە شوێنی بەردەکە، وتی:"هاوەڵکانم، گەلە جار کەسپ و کۆشە دەنە ڕەمان، بە دەنگەکی بەرز سکاڵا دەکەین و دەبەنین. گەر بمانوەت خەمان لێیان لادەدەین، یان دەتوانین لایان بەرین و بزانین چین. بە هیوایی"بووە بە نرخی تەماڵی" شا جڵەوی ئەسپەکەی گرت و سواربوو، وتی:"ئەوارەتان باش" و

بەجێهێشتن.
(*) ئەم چیرۆکەی فەلکلۆرییە، بە کەمێک دەستکارییەوە، لە زمانی ئینگلیزییەوە وەرگێڕاوە بە کوردی. چیرۆکەکە مێبەستێدارە و چەند پەندێکی لە پشتەوەیە.
ڕزا شوان
نەرویج: ٢٠٢٠